

**Ad Sebastiani Verronis Friburgensium apud Heluetios parochi
ac sacerdotis Iesuastri, Quaestiones de verbo Dei, S.
Scriptura comprehenso, responsiones analyticae, &
anaskeuastikai**

<https://hdl.handle.net/1874/406641>

AD
SEBASTIANI
VERRONIS FRIBVR-

GENSIUM APVD HELVE-
tios Parochi ac Sacerdotis Iesuastri, quæ
stiones de Verbo Dei, S. Scriptura com-
prehenso,

RESPONSIONES ANALYTICÆ
& ἀναλυτικῆς.

Per CHRISTIANVM AD PORTVM Sacræ
Theologiæ in Schola Bernensi
Doctorem.

GENEVÆ,
APVD EVSTATHIVM VIGNON,
M. D. LXXXVI.

20
REBASTIAN
VERONIS ERIBR

GENITIVM APD HEBE
nos p... ..
H... ..
I... ..

REBASTIANUS ERIBR
Genitivus

CHRISTIANUS APD BO... ..
I... ..
I... ..

REBASTIANUS ERIBR
CHRISTIANUS APD BO... ..
I... ..
I... ..

VERBUM Domini manet in aeternum.
Ies. 40.8. 1. Pet. 1. 25.

NULLA Prophetia Scripturae propria
explicationis est. Non enim libidine
hominis allata est olim Prophetia, sed acti à
Spiritu sancto, loquuti sunt sancti Dei homi-
nes. 2. Pet. 1. 21.

TOTA Scriptura diuinitus (est) inspira-
ta, & utilis ad doctrinam, ad redargu-
tionem, ad correctionem, ad institutionem,
qua est in iustitia. Ut perfectus sit homo Dei
ad omne opus bonum perfecte instructus. 2.
Tim. 3. 16. 17.

IMPIO dixit Deus: Ut quid tu enarras
statuta mea, & assumis Testamentum meum
super os tuum? Et tu odisti disciplinam, &
projecisti uerba mea post te. Psalm. 50. 16.
17.

Chrysoft. in 24. cap. Matth. Hom. 49.

Nulla probatio potest esse vera Christianitatis, neque refugium potest esse Christianorum aliud, volentium cognoscere fidei veritatem, nisi Scriptura diuina.

Et paulò post.

VOLENS ergo quis cognoscere quæ sit vera Ecclesia Christi, unde cognoscat in tanta confusionis similitudine, nisi tantummodo per Scripturas?

FIDELI SERVO DEI,
D. CHRISTIANO AD PORTVM,
S. Theologiæ in Ecclesia Bernensi
Doctori, fratri obseruando Th. Beza
gratiam & pacem à Domino.

V quidem in eo re-
ctè omnino facis, ob-
seruande frater, &
quod hominem no-
mine & re Christianū decet, quòd
veritatem in vicinia vestra tam
insolèter impugnatam propugnas.
sed illud sanè nimiū timidè, quòd
per te non stetit quominus hoc uti-
lissimo labore tuo penè solus frue-
reris. Ego verò contra fortassis
audaculus, & quidem in alieno,

EPISTOLA.

nec sine aliqua tui offensusiuncula
 videbor. Sed quid facias? eripien-
 da est profecto Thrasonibus istis
 gloriatio, qui moderatorum homi-
 num silentium perinde accipiunt,
 ac si malam causam nos tuendam
 suscepisse taciti confiteremur: fuit
 autem etiam Ecclesie habenda ra-
 tio, quam huius tuae descriptionis fra-
 ctus primare fuit nefas. Et si enim
 nihil adfert iste garrulus, quo vel
 leuissime tincti verae religionis co-
 gnitione homines decipi posse vi-
 deantur, & quod non sit millies
 refutatum, tamen in ista plerorum-
 que hominum partim inscitia, par-
 tim proteruita, ne minimam qui-
 dem nobis, vel ipsius penè illustran-
 dae lucis occasionem negligendam
 arbitror. Ad te verò quod attinet,

EPISTOLA.

mi frater, facile, ut spero, factum
istud mihi condonabis, ubi publica
utilitati istud cessisse cognoveris.
Itaque quum nuper mihi fortè fi-
lius tuus Christianus ad Portum
egregia indolis adolescens occur-
risset, libellum hunc tuum gestans:
Et illum ex ipsius manibus inspi-
ciendum, ut fit, accepissem: nihil
mihi fuit antiquius, quam ut illum
inspecta inscriptione, nomen etiam
tuum præferente, perlegerem, Et,
quaravis ille mihi testaretur se non
potuisse illius editionem abs te im-
petrare, perlectum Typographo no-
stro committerem: ratus id sequi-
turum, quod ipse, ut spero, exitus
comprobabit. Nam, aut ego ve-
hementer fallor, aut tum propter
res ipsas, tum propter logicam me-

EPISTOLA.

thodum diligenter abs te obserua-
 tam, scriptum hoc tuum tam erit
 hostibus veritatis aduersum, quam
 doctis lectoribus gratū, & studio-
 sa iuuentuti utile, quam certè ad
 hanc rectè disputandi rationem
 magis ac magis excitari oportet.
 Bene vale, vir eximie, cū uniuers-
 so charissimorum fratrum ac sim-
 mystarum cœtu, quorum sacris la-
 boribus utinam Dominus ille &
 Seruator noster magis ac magis
 benedicat. Geneva Pridie
 Nonas Augusti, anno ultima
 Dei patientia 1586.

Tuus Theodorus Beza.

AD SEBASTIANI VER-

RONIS FRIBURGENSEM

apud Heluetios Parochi ac Sacerdotis

Iesuastrii quaestiones DE VERBO

DEI, S. Scriptura comprehenso.

RESPONSIONES ANALYTICÆ

seu diuinas, per CHRISTIANVM

AD PORTVM Bernensem.

VT clarissimam Dei veritatem oppugnes, ac cœlesti luci offundas tenebras, tuis calumniarum præstigiis, meritò ab ipsa S. Scriptura ducis initium: quia utcunque pro nihilo habeas Scripturam, tamen facilè olfecisti, te nò nisi hoc principio ac fundamento conuulso, reliqua, quæ eo nituntur, subuerttere ac disturbare posse. Hoc autem subuerso, facilem sperasti ad cætera etiam destruenda tibi aditum fore & accessum. Sed faller te opinio, mi Verro, nisi me & spes omnis, & fiducia fallit. Ex contumelioso autem

2 CHRIST. AD PORTVM
tuo exordio, totam quæstionum tuarum
farraginem nobis licet æstimare, quæ
hoc solo conuictorum ac cõumeliarum
aceruo ceu fundamento nititur, quia a-
liud habere non potuit. Nos istis præte-
ritis, quum sua sponte concidant & eua-
nescant, ad rem ipsam rectà, sicuti postu-
las, tecum accedemus.

AD QUÆST. I.

PRINCIPIO, hanc propositionem,
magna cum confidentia statuis: *No-
stram doctrinam, neque à Christo Domino,
ac Seruatore nostro profectam, neque ex sa-
cræ Scripturæ fundamento petitam & dedu-
ctam esse.*

Quam quidem tibi demonstrandam
sumis in tota hac cauillationum tuarum
congerie: deinde ad eam stabiliendam
continuò argumentatis à repugnantibus
& ab absurdo in hunc modum.

*Quicquid amoris Dei, in humanum genus
declarato, & clara eius promissioni repugnat,
(nempe de Euangelio in vniuersum orbem
diuulgando) id statuere & affirmare, absur-
dum & impium est.*

*Sed Euangelij veritatem, vsque ad Lu-
theri & sectæ eius tempora celatam fuisse, &
abscondi-*

CONTRA VERRONEM. 3

absconditam veris omnibus & antiquis Christianis in toto Christiano orbe: charitati Dei erga humanum genus, & clara eius promissione, repugnat ex diametro. Ergo id statueret & affirmare, & reuelationem veritatis Euangelicæ Lutherò demùm, & eius sectatoribus vindicare velle, absurdum est & impium.

Et si enim non integros syllogismos formas, in hac tua disputatione: tamen mihi in integram formam digerendi sunt: vt & tu & alij videatis, ad quid respondeam. Quod eodem modo obseruabo in sequentibus.

RESPONSIO.

Propositio tua vniuersalis, quam totius disputationis tuæ scopum esse diximus, per se ipsa corruet, vbi ad tuas calumnias, sigillatim fuerit responsum.

Nunc igitur quod ad hoc primũ tuum argumentum attinet, ita habeto. Tu hinc statim ab initio ex duobus fallissimis principiis argumentaris, & ex iisdem reliqua tua deducis omnia, ad ea quæ recurris semper: neque aliud vniuersæ tuæ cauillationis fundamentum habes.

Prius est: Sedem istam vestram Roma-

4 CHRIST. AD PORTVM
nam (quam vocatis) esse veram illam Ca-
tholicam & præantiquam Apostolicam
Ecclesiam, præter quam, nulla alia fuerit
vnquam, aut esse possit, aut in posterum
etiam sit futura. Itaque nullos etiam ve-
ros Christianos esse, quàm Romanæ ve-
stræ Ecclesiæ sectatores, & nullam aliam
veram & Apostolicam doctrinam, quàm
vestram Papisticam. Vt in summa pa-
pismus vester, & verus Christianismus,
tibi idem sint: & Christianum esse, tibi
nihil aliud sit, quàm esse Papistam. Alte-
rum est: Doctrinam à Lutero & nostris
traditam, qua Euangelicam veritatem à
Romanistis tyrannis oppressam, rursus pa-
tefactam dicimus, nouam esse, & ante Lu-
theri tempora seculis omnibus incogni-
tam & inauditam. Hinc enim vniuersa
querela tua, & hinc tui isti termini. An-
tiquissima Christianitas, pij & antiqui
Christiani (id est Papa & ipsius asectæ,
sive papismus & eiusdè sectatores) item,
Lutherus, & origo, sive exortus sectæ i-
pſius. Adde his etiam venerandum sci-
licet nomen Conciliorum, quorum sci-
put ac Moderator vester est Pontifex: vt
sciamus in posterum, de quibus rebus lo-
quaris, vbi istorum mentionem feceris.
Arqui

Falsa hy-
potheses
Verronis
dux.

CONTRA VERRONEM. 5

Atqui scire debes, mi Verro, nos istas si-
ue ampullas tuas, siue *λοιδόλαις* parùm mo-
rari: quum utrūque principium, vt dixi,
falsissimum sit. ^aEtenim Ecclesiam Roma-

nam, qualis nunc est, hoc est vestrum Ro-
manum Pontificem, & colluuiem ipsius,
veram & Apostolicam Ecclesiã esse tūm
& probabis, vbi ostenderis, doctrinam ipsius
& vniuersum illum cultum, quem erexit,

& quem non modo retinet mordicus, sed
& igni ac ferro tuetur, cum ipsa doctrina
Apostolica, adeoque cum ipsis scriptis
Apostolorum & Prophetarum congrue-

re. ^bPaulus enim dicit, fideles superstru-
ctos esse super fundamentum Apostolo-
rum ac Prophetarum, cuius imus angu-

laris (lapis) sit ipse Iesus Christus: Ephes. 2.
20. Et alibi dicit, fundamentum aliud po-
ni non posse, præter id quod positum sit,
hoc autem esse Iesum Christum: 1. Cor.

3. 11. Iohannes verò ne aue quidem dicere
ei nos vult, qui non adfert hanc doctri-
nam: nedum vt eum debeamus pro Eccle-
siæ capite venerari, aut impuram eius col-
luuiem pro vera agnoscere Ecclesia.

Doctrinam verò à Luthero, & nostris
traditam, nouam esse, & fidelibus omni-
bus ante Lutheram, vsquè ad Christi &

^a Nō dici-
mus in i-
psa anti-
qua Chri-
stianitate
veritatem
sepultam
fuisse: sed
in vestro
recentio-
re, & apo-
stato Pa-
patu: quē
ru Chri-
stianitatis
& quidē
antiquis-
simæ no-
mine, fal-
so exor-
nas.
^b Vos i-
dololatræ
exilimæ-
tis Iesum
Christum
vestrarum
supersti-
tionū ve-
luti basim
ac funda-
mentum
esse des-
bere.

Apostolorum tempora incognitam & inauditam, è contrariò testatum facies, si ostenderis, eam à Christi & Apostolorum doctrina, quam sanctis suis scriptis proderunt, discrepare. Deinde si inficiari poteris, semper homines sanctos fuisse (quocunque siue loco tu eos habeas, siue nomine appelles) qui vel palàm improbarint Romani Pontificis tyrannidem, & idolomaniam, vel scriptis eam refutarint: & sæpius etiam veritatem, quam aduersus bestiam illam tuebantur, suo obsignarint sanguine. Vide, mi Verro, quantum negotij susciperes, si tibi propositum esset sincerè & candidè agere, & singula, ut par erat, solidè demonstrare. Nunc verò intricatis istis quæstionculis, quas tibi asinus ille Canisius dictauit, & quas ne ipse quidem explicatè intelligis, sperasti te laudem consequuturum, & splendendam de nobis reportaturam victoriam.

Itaque tibi syllogismum hunc, interea dum meliora cogitaueris, vicissim expendendum reponimus: posito hoc prius fundamento: amor Dei erga nos, & iustitia ipsius, non sunt repugnantia: nisi fortè Deus ipse sibi repugnat, quod etiam cogitare est impium. Itaque quicquid facit
pro

pro suo amore erga electos suos, id non repugnat ipsius iustitię, quam ostendit in reprobis. Et quicquid pro sua iustitia facit in puniendis reprobis, id non repugnat ipsius erga suos amoris. Hinc igitur ita collige.

Quamcunque Deus hominum ingratitude pro sua iustitia punit, immissa eis, quam pro oblata eius veritate amplectantur, mentis cęcitate: nihil amoris suo erga electos contrarium aut repugnans facit.

Punit autem nunc Deus ingratitude nem Romanę Ecclesię apostaticę, iusto iudicio, immissa videlicet ei erroris effracacia, pro eo quod amorem veritatis repudiauit, & amplexa est ac dilexit mendacium 2. Theff. 2.

Ergo hoc nequaquam repugnat amoris ipsius erga Ecclesiã & electos: sed eum potius (hoc enim addendum est) confirmat atque obsignat. Testatum enim facit, se, sicuti superborum contemptum vlciscatur, ac vindicet: ita piorum cultorum suorum obedientiam remuneraturum. Vide 2. Præcep. Decalogi.

QVÆST. 2.

Quicquid Scripturâ Sacrâ probari nō potest, id non est recipiendum.

Verum illud, & antiquum Christi Evangelium, & fidem Catholicam (id est, Papisticam Romanam) abrogandam ac repudiandam, pro ea autem nouam doctrinam, siue quicquid quoddam Evangelium recipiendum esse, ex Scriptura sacra non potest demonstrari, siue prædictum per Prophetas, siue à Deo præceptum fuisse.

Ergo hoc non est faciendum. Probatio consequentiæ ab exemplo Apostolorum.

Nam sicut ipsi Apostoli ex ipsis scripturis demonstrarunt, Legem Mosis abrogandam, prædicationem autem ipsorum, per totum orbem diuulgandam esse, ad annuntiandum Regnum Dei: ita etiam nos decere, ex scriptura ostendere Catholicam fidem (id est Romanam idolomaniam) iam tãdem per suam suum munere, in eius autem locum doctrinam nostram succedere oportere. Ita enim securè ludere tibi placet, tanquam iam certam nactus esses victoriam.

RESPONSIO.

Sicuti iam antea dixi tibi, ex falsissimis tuis principiis reliqua tua extruis,

tuis, & deducis omnia.

Maiorem tuam propositionem vitiam non nostra tantum confessione confirmares, sed tibi penitus haberes persuasam. Nunc verò non tantum religionis ac timoris Dei insedit adhuc animo tuo quin eam nostris potius verbis proponere volueris, quàm per se veram agnoscere. Malè, scilicet, te habet & asinū tuum, quod idolomanicas vestras traditiones, nō anteponimus sacrosancto Dei verbo.

Sed iam in assumptione, vide quàm te egregium præbeas. Romanam vestram idolomaniam, & totum idololatricum cultum vestrum, non pudet te, verum illud & antiquum Christi Euangeliū, & fidem Catholicam appellare. Quid est principium petere? quid est τὸ ζήτέμαρον ὡς ὁμολογεῖ μαρον λαμβάνεσθαι, id est, Deo & hominibus illudere, si hoc non est?

Si tam antiqua tua fides est, & nulla fuit antiquior, quare igitur non pateris eam Dei verbo subiici, & exigi ad eius normam, quo nihil antiquius? Dicis enim nos duntaxat docere hoc: nihil recipiendū esse, quod non in Dei verbo habeatur: quasi dicās, tibi hoc per absurdum videri.

Quod si traditionibus tuis niteris, o-

IO CHRIST. AD PORTVM,
ter certè eas ipso Dei verbo antiquiores
esse, aut fides tua, quæ illis nititur, & quæ
Dei verbo non subiicis, non erit antiquis-
sima. Quomodo autem illæ sunt anti-
quissimæ, si hominum quippe Pötificum
& Monachorum traditiones sunt? Quod
si dicis Apostolicas esse, & cum ipsa Scri-
ptura traditas Ecclesiis, quare igitur tam
lepidè narratis nobis quid à quoque Pon-
tificum longo ordine traditū siue præce-
ptum potius sit & institutū? Annō eo ipso
restitutum facitis, ea quæ tradiderunt atq;
instituerūt singuli prius nō observata fuis-
se: si nō observata prius, neque pars Chri-
stianæ fidei ac religionis fuerūt, vbi igitur
fidei vestræ illa antiquitas, quæ à tam mul-
tis contexta demū ac consuta est? Vis sci-
re, mi Verro? Phocas Imp. parricida ille
Papatū vestrū primus informavit: quum
prius ingens quidem, sed informis ac ru-
dis materiæ moles esset, ab ambitiosis
Pont. & superstitiosis monachis & sacer-
dotibus abundè congesta. Longum esset
singula cōmemorare, ex vestris ipsorum
historiis. Vos ipsi apostasiæ vestræ estis
testes. Hoc prius est in assumptione tua.

Alterum est, quod nostram doctrinam
Euangelicam, ex ipso puro Dei verbo de-
sumptam

CONTRA VERRONEM. II

sumptam, *Nouam doctrinam, & quintum quoddam Euangelium* appellas. *Nouam* vocas, quia Sacrae scripturae lectio ac meditatio tibi noua est & inusitata, quae nostram doctrinam comprobat atque confirmat.

Quintum autem Euangelium cur voces hanc eandem doctrinam nostram non intelligo, nisi quod fortassis nescis, quid sit Euangelium. Paulus ad Gal. I. v. 8. dicit. Si nos, aut Angelus è cælo Euangelizet nobis præter id quod vobis Euangelizauimus, anathema esto. Non dicit, præter ea, quae vobis Euangelizauimus, sed præter id. At tu & suggestor tuus videmini existimare totidem Euangelia esse, quot sint Euangelicæ historiae scriptores. Summa est, sicuti antea diximus: Si euiceris nostram doctrinam, cum ipso puro Christi Euangelio non congruere, aut ex eo non totam esse desumptam, liceat eam tibi vel nouam doctrinam, vel quintum aut sextum Euangelium appellare, & omnibus modis reddere infamem.

Ex his iam facile intelligis, Verro, quid ex S. scriptura adhuc amplius nobis sit probandum. Nempè, cauendum nobis esse à fermento vestro Pharisaico. Repudiandos, ac detestandos, qui afferunt do-

Mat. 16. 6.
1. Tim. 4.
v. 1. 2. 3. &
6. v. 5.

& trinas dæmoniorum, per hypocrisin fal-
 siloquorum: Secedendum ab iis, qui men-
 te corrupti, ac veritate privati, quæstui
 habent pietatem: in quorum numero cur
 nō meritō vos *Χρισέμποροι, ἢ Χρισοκίπνοι*
 censeamini? Quum & cælum & inferos,
 si quis emere velit, & omnia sacra ac pro-
 phana venalia habeatis? Probandos item
 & vitandos nobis esse spiritus, qui Domi-
 ni nostri Iesu Christi in carnem aduen-
 tum eatenus certè abnegant, quatenus
 eius extenuant atque eneruāt virtutem:
 adeoque blasphemio ore affirmare non
 erubescunt, non satis esse ad salutem no-
 stram Iesum Christum in carnem venif-
 se, nobisque datum esse seruatorem, sed
 adhuc alia etiam multa esse necessaria:
 sicuti quendam vestratium aliquando no-
 bis respondere non puduit, & adhuc vos
 non pudet docere. Quæ quum ita sint, syl-
 logismum tuum in te ipsum retorque-
 mus, in hunc ipsum modum, quo tu eum
 formasti.

Petrus
 Niuinus.

Quicquid ex Scriptura Sacra probari
 non potest, illud utique non modo non
 recipiendum in causa fidei, sed & modis
 omnibus repudiandum est. Sed idoloma-
 nicus ille nouus, & ex multis superstitio-
 nibus,

CONTRA VERRONEM. 13

nibus, ceu particulis, & assumptis constitutus: denique mero hominum arbitrio constitutus cultus vester, adeoque non antiquum, sed nullum Euangeliū vestrum, Scripturæ sacræ auctoritate nunquam potuit, neq; adhuc potest confirmari.

Ergo non modo non recipi, sed & modis omnibus repudiari debet.

QVÆST. 3.

Summa tui argumenti, vel ipsum potius totum argumentum, hoc est: *Qui certis quibusdam, sed malignè & fraude detortis Scripturæ locis vtuntur, ad oppugnandam sacram sponsam Christi, id est, ipsam Catholicam Ecclesiam Romanam, iis minimè credendum est.*

Euangelici autem ministri illud faciunt.

Ergo eis non est credendum.

Probatio maioris, siue totius consequentiæ ab absurdo: *Quia etiam Pharisei hac ratione affirmare possent, Christum iure ab ipsis accusatum & crucifixum fuisse, quum scripturas aduersus ipsum citarint & prætenderint. Ioh. 7. & 19.*

Ioh. 7. 42.
& 19. 7.

RESPONSIO.

Ad eleuandam sacræ Scripturæ auctoritatem omnia studia, & cona-

tus tuos dirigis. Semper das operam, ut
 saltem vnā aliquam vniuersalem pro-
 positionem plausibilem habeas, ut tibi
 concilies magni cuiusdam zeli, & studij
 diuinæ veritatis opinionem. Id quod e-
 tiam in hoc tuo sophismate facis. Quis
 enim non detestetur & odio dignos iu-
 dicet, qui Scripturas sacras detorquent,
 ad oppugnandam sacram sponsam Chri-
 sti, id est, Ecclesiam Catholicam? Sed in
 assumptione tua, reuerende Verio, tu &
 D. Doctor tuus duplici nomine hallu-
 cinamini. 1. Quod tanta cum auda-
 cia affirmas certos quosdam Scripturæ
 locos, ad alienum sensum detortos, citari
 ac prætendi à nobis ad subuertendam
 Christi sponsam, id est, Ecclesiam. Et ta-
 men ne vnum quidem profers ex omni-
 bus, ut vel interpretationis ratio reddi à
 nobis, vel crimen ipsum dilui, aut saltem
 excusari possit. Annon hac dissimula-
 tione tua mendacij te arguis & infimu-
 las? 2. Quod tam impudenter absur-
 dum illud tuum principium repetis, ut
 impuram illam vestram sacrificorum &
 Monachorum colluuiem, pro ipsa sacra
 sponsa Christi, & Catholica Ecclesia no-
 bis vendites. Tum enim sacram Christi
 sponsam

sponsam esse concedemus, vbi testatum feceris, eam Christo Domino debitam, tum obedientiam, tum castitatem ac fidem præstare. Quod si sese omnibus superstitionibus & idololatriis pollui & cõtaminari sinit, tu diuina cuius debeat appellari sponsa. Magna igitur in exemplo isto Phariseorum dissimilitudo est: Quia illi scripturas aduersus Christum ignominanter ac falso citabant. Quum verè ex vico Bethlehẽm esset oriundus, quod ipsi nesciebant: minimè autem blasphemaret, quum sese filium Dei diceret, id quod ipsi non poterant capere. Nos autem sincerè & candidè ac verè citamus scripturas aduersus abominationes vestras idololatricas, qui Ecclesia & sponsa Christi vultis videri, sed omni interim studio Christi & Ecclesiam eius opprimitis. Et hoc quidem tu & coricæus tuus cõcederetis nobis, donec solidis & incorruptis scripturæ testimoniis ostenderitis contrarium. Sic igitur vicissim argumentamur.

Omnis accusatio & gloriatio fundamento veritatis carens, falsa est.

Tua tam accusatio, quàm gloriatio caret solidæ fundamento veritatis.

Ergo ficta ac falsa est.

QBÆST. 4.

Qui Dei verbum quod iam antea habuit, legit, prædicauit, & fideliter explicauit Ecclesiæ: nunc demum in lucem proferre nituntur, ÿ frustra & incassum laborant.

Euangelici autem Doctores ac Ministri nunc demum illud moliuntur.

Ergo frustraneum laborem suscipiunt.

RESPONSIO.

SI per omnia verum esset, quod tibi ac tuis arrogas: nempe quod vera sitis Ecclesia, quod verbum Dei jam antea & habueritis: & fideliter tradideritis & explicaueritis populo: tamē falsissima esset cōsequentia. Quod propterea frustra laborant, qui id Ecclesiis adhuc patefacere ac prædicare, docendo illustrare, & fideliter explicare student. Annon enim ob hoc ipsum legendum, prædicandum & explicandum fideliter est Dei verbum, quia Deus hoc nobis in manus dedit? Iam verò quum vno duntaxat, idque certo modo, excepto omnium reliquorū quæ tibi ac tuis vendicas, nihil verum sit: quantò minus existimabis conclusionem tuam veram esse? Nam verbum quidem Dei vos habuisse non inficio: sed quo loco illud habue-

habueritis, & quàm fideliter illud tradideritis & explicueritis populo, id ex eo apparet, quòd eo penitus suppresso, miseris homines in vestris duntaxat traditionibus, fictis ceremoniis ac superstitionibus, & innumeris eiusmodi ludibriis pro vestra libidine tenuistis attonitos. Ut verissimè in vos illud competat, quod Iudaicis illis doctoribus exprobrat Dominus. Væ vobis Legis peritis (sive interpretibus) inquit, quoniam sustulistis clauem scientiæ: ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibuistis. Luc. 11. 52. Itaque Deus, necessarium ei visum est aliquos excitare suo spiritu, qui rursus excussa vobis è manibus clauē hac, quæ (quātum in vobis fuit) perfidè erat abscondita, liberè iterum Regni Dei ianuam, à vobis obseratam atque obstructam, recluderēt hominibus: & verum eis patefacerent illud ingressum. Non quod non semper aliqui fuerint qui resisterent vestræ tyrannidi, ac perfidiam vestram taxarent: sed quia Deo placuit clariore luce detegere vestram hypocrisisin, & mysterium illud iniquitatis, cuius vos Ministri esse vultis, toti mundo patefacere. Itaque hæc re-

responsionis nostræ summa est.

Qui verbum Dei, quod Apostolica Ecclesia (id est, Romanus ille Papa, cū vincta & rafa sua colluue pro nihilo habuit, sup pressit & adulteravit, in lucē reuocant, & mundo proponūt, Dei spiritu & auxilio instructi: ij nō incassum laborant: sed Dei ipsius gloriam vindicant, Ecclesiæ autem & electorum promouent salutem.

Euangelici autem Ministri illud faciunt, singulari prorsus & admirabili Dei auxilio instructi.

Ergo non frustra laborant, sed prorsus vtiliter, & magno Ecclesiæ bono: neque vani aut irriti sunt ipsorum conatus.

QVÆST. 5.

Qui non recipiunt & admittunt Dei verbum, nisi quatenus ad ipsorum sensum exponitur (id est, qui suum præiudicium præferunt Dei verbo aut ad id illud asserunt) ij verè affirmare non possunt se illud purè & fideliter docere.

Euangelici doctores nihil admittunt, nisi ex ipsorum sensu intelligatur exponiturque.

Ergo minimè fideliter, aut sincerè docent Dei verbum. Probatio minoris siue assumptionis

ptionis, à tribus testimoniis ac documētis desumpta. 1. Quia ubi Christus dicit, si in occulto ieiunaueris, pater tuus, qui aspici in occulto, reddet tibi in propatulo: id Lutherus simpliciter negat. *Aug. & non dicit*: quia dicit ieiunare non esse meritorium. 2. Quia quum scriptura traditiones seruandas præcipiat, Lutherus faciendum id negat, præter alia multa horum similia. 3. Quia ubi Christus ait: Hoc est corpus meum. Matth. 26. 26. Calvinus id negat simpliciter, ac dicit hoc non ita esse.

RESPONSIO.

Non posse purè docere Dei verbum qui ad id suum præiudicium afferunt, & eo tantum nituntur, non medo vltro fatemur, sed & à multis id fieri, ac factum esse hætenus, iam dudum questi sumus. Cæterum huius criminis quàm solidè nos conuincas, eiusque reos nos peragas, age paucis mecum expendito. Primò, dicit Lutherus negare promissionem Christi Matth. 6. v. 18. Pater tuus qui aspicit in occulto, reddet tibi in propatulo. Sed quia horribilis blasphemix esset hoc ita simpliciter inficiari, & Christum mendacij arguere, addis probationem, vbi

reprehensionem, id est calumniae tuae fidem
 facias? quia dicit ieiunare non esse opus
 meritorium, quasi dicas, quicumque hoc
 dicit, is negat promissionem Christi. Ac
 hic, mi Verro, ne tibi consequentia nega-
 retur, demonstrandum ante omnia tibi
 erat ex Scriptura, vllum opus quod pra-
 statur à nobis, meritorium esse, etiam quod
 Deus iussit nos facere: vt de ficto ac hy-
 pocritico tuo ieiunio, & aliis vestris fig-
 mentis, quæ Deus non præcepit, neque
 probat, nihil dicamus. Quod si dixeris,
 Meritum eo stabiliri, quòd Dominus am-
 plissimã mercedem ac remunerationem
 promittat fideliter obedientibus suis
 mandatis, vt Matth. 5. 12. & hoc loco & a-
 libi: Respondemus nos: mercedis ac re-
 muneracionis promissione, meritum nul-
 lum stabiliri posse, neque statim meri-
 tum asseri vbi mercedis mētio fit in Scri-
 ptura: quia vt promissio, ita etiam merces
 gratuita est, quæ fidelibus promittitur
 ac datur à Domino, non debita: sicuti
 Dominus dicit, si feceritis omnia quæ
 præcepta sunt vobis, dicite, inutiles serui
 sumus. Nam quod debuimus facere feci-
 mus. Luc. 17. 10. Meritum autem, quod o-
 peribus affingitur, non gratuitam mer-
 cedem

cedem, sed debitam respicit. Sicuti Paulus Rom. 4. 4. docet. Ei qui operatur, in- vide etiã
cap. 11. 6.
quit, merces non imputatur ex gratia, sed ex debito. Hoc autem ceu absurdissimum reiiciens & explodens, clarissimè docet Mercedem & Meritum non esse consequentia, nõ magis videlicet quã gratiam ex qua illa proficiscitur, & opus quo istud nititur. Itaque non si quis Meritum negat is propterea negat verbum Christi, & gratiam mercedis ac remunerationis pro- missionem: sicuti tibi tanto Theologo, & socio tuo videtur. Quia videlicet merces ac debitũ vobis idem sunt. Et aliquid non esse meritorium, & tamen mercedem à Domino habere, vobis cõtradiçtoria videtur: vnde etiam factum est, vt diabolicũ istud meriti figmentum ausi fueritis substituere in gratiã Dei locum. Ex his igitur ni fallor, Verro, impudẽtem tuam calumniam potes agnoscere.

Altera tua probatio est, quod Lutherus neget traditiones obseruandas esse quum Scriptura hoc præcipiat. Act. 15. 19. 20. 28. 29. & 16. 4. 2. Thef. 2. 15. Vbi rursus tuum pudorem & conscientiam prodis. Itaque vicissim ita habeto.

1. Ostende nobis locum & verba.
- b. iij.

Lutheri, ubi illa seruari prohibeat, quæ locis citatis præceperunt Apostoli. Quod dum non facis, calumniator merito censeberis, donec id feceris.

2. Doce etiam ex Scriptura, quo iure partim pueriles ac superstitiosas, adde etiam impias & idololatricas, adeoque ipsi Apostolorum scriptis ex diametro repugnantes, partim etiam tyrannicas traditiones, ac leges vestras postules in Apostolicarum traditionum numero censeberis. De vestris superstitionibus fugiendis, quod scripsit Lutherus, rectè scripsit. Sed eum propterea Apostolorum traditiones ac præcepta violari iubere, tua mera calūnia est ex diabolica superbia profecta. Quum inter traditiones Apostolicas & vestras superstitiones tantum discrimen sit, quanta inter summos cælos, & ipsos inferos est distantia.

Vide 2.
Cor. II. 14.
& 15.

3. Si traditiones verè Apostolicæ, de quibus Scriptura, locis à te citatis locum respiciunt) semper sunt obseruandæ: quare igitur vos non obseruatis illas præcipuas, quas illic (nempe Act. 15. 19. 20. 28. 29.) seruandas præcipiunt Apostoli? Nam de idololorum quidem pollutione

tione notū est quā speciosas exceptiones,
 & prætextus habeatis, cur videlicet repu-
 diatis Gentiliū superstitionibus, peculia-
 rē vobis erexeritis idololatriam. De Scor-
 tatione verò fugiēda, quid respondebitis
 vos vniuersi Prælati, Monachi, & sacri-
 ficuli? Aduoca Asinum tuum cum pullis
 suis in subsidium. Apostoli ex æterno &
 immoto Dei præcepto dicunt & edicūt,
 non esse scortandum. Tu, & infernales
 ranæ vestræ, quæ nuper ex inferis prore-
 pserunt, vobis in subsidium excipere au-
 detis, & Deo in faciem respondere: si quis
 vestrum scortatione sese polluat, minus
 tamen eum peccare, quàm si cōtraheret
 matrimonium, quod Deus tamen sancti-
 ficauit & instituit. Et ne videamini non
 magno zelo edere hoc diaboli oraculū,
 etiam rationem reddere vultis vestræ
 blasphemix, Dei scilicet iustitia & iudicio
 longè superiorem. Quia qui scortatur
 (dicunt ranæ vestræ) is scit se peccare &
 agnoscit peccatum suum. Qui verò vxo-
 rem ducit, putat se rectè facere, & nullum
 in ea re peccatum agnoscit. En quàm
 congruenter vaticinio Apostoli quod
 1. Tim. 4. habetur. Qui igitur tam auda-
 cter, & tam impudenter, & tam impiè,

Dei præceptum aboletis, quâ fronte audetis queritari vestras traditiunculas haberi pro nihilo, aut à Luthero impugnari? Meritò scilicet sanctis Apostolis conferendi estis, vos impij & impuri sacrificuli.

4. Denique ex te quero: si traditiones tuas subiicis Scripturæ authoritati (sicuti hoc loco earum observationem ex Scriptura euincere conaris) quare igitur Scripturam sacram, tuis & vestris omnibus commentis nõ superiorem agnoscis: & quid te fatigas tandem in eleuanda eius auctoritate? Vide quàm multa te possemus vicissim interrogare, quæ te, si ex Scripturæ veritate tibi respondendum esset, cogerent obmutescere. Responde enim etiam ad hoc: Quum 2. Thess. 2. 15. de obseruatione traditæ doctrinæ Apostolicæ præcipiat Apostolus: cur etiam vos non obseruetis doctrinam Apostolicam omissis vestris traditionibus & commentis, quæ cum illa pugnant ex diametro.

Tertia, & postrema tua querela est: quòd vbi Christus dicat: Hoc est corpus meum, Matth. 26. Caluius id neget aperte, & dicat non ita esse. Hic saltem pudorem abs te requirerem, cognitæ tibi malitiæ

litia & audacia tuae testem, domitorem
ac vindicem, si turpitudinem tuam posses
agnoscere. An nescis Caluini scripta om-
nium manibus versari: ut quid scripserit
ac senserit hac de re, & quomodo Domi-
ni verba explicarit, omnes rectius sciant,
& intelligant quam tu, & vniuersa tua col-
luues qui nihil aliud didicistis, quam a-
liorum rectè dicta ac scripta vestris calum-
niis pervertere. Non negat Calvinus, Pa-
nem in Cœna corpus Christi esse: ut qui
multo melius docuerit ex ipsa Sacramen-
torum natura ac proprietate, & ex ipsis
Christi verbis, quomodo panis sit corpus
Christi, quam tu ac tui similes: Sed por-
tentosam vestram transubstantiationem
negat, eamque dicit verbis Christi nulla
ratione posse stabiliri. Et rectè quidem:
quum Christus non dixerit: Sub hac spe-
cie est corpus meum: vel hoc, id est, hic
panis transubstantiatur in meum corpus:
sed est corpus meum. Non igitur Christi
verbum, sed sacrilegum vestrum cõmen-
tum negat, & inficiatur Calvinus: quo ipsi
sceleratè peruertitis verbum Christi, te-
merè affirmantes, eum, panem non dice-
re corpus suum, sed in hoc transmutare.
Vide igitur, Verro, quam solidè conclu-

26 CHRIST. AD PORTVM
das, & clamites, nos Dei verbū nusquam
admittere: nisi ad nostrum sensum detor-
tum: Quin igitur vicissim potius ita argu-
mentamur.

Quicunque traditiones hominum &
inania somnia, ac figmenta, ab ipso puro
Dei verbo & cultu separant, & illis repu-
diatis huius docent obseruantiam, illi re-
ctè ac purè istud docent, & quidem eo
rectius ac purius quò diligentius illa se-
parant.

Euangelici autem Ministri ac Docto-
res illud faciunt. Ergo,

Verbum Dei rectè ac purè docent.

Vt tamen scias quid Dominus ipse de
commentis ac traditionibus vestris sen-
tiat ac pronuntiet, vide & expende quæ
Math. 15. 7. 8. 9. dicit & citat, ex Ies. 29. 13.

QVÆST. 6.

Summa argumenti tui hæc est.
*Qui certos duntaxat quosdam libros Bi-
blicos recipiunt, reliquos verò ipsis aduersan-
tes (id est Apocryphos) repudiant & non a-
gnoscent pro Canonicis, illi minimè fideles
Scripturæ, ac verbi Dei præcones sunt, sed po-
tius è contrario testantur se & sanctos Apo-
stolos & Patriarchas habere pro nihilo, dum
pluris*

pluris suam ipsorum doctrinam ac proprium sensum, quam illorum libros ac scripta aestimant.

Euangelici autem Doctores separant quosdam libros à Canone, nempe Apocryphos, quia sciunt hos sibi aduersari, ac certos duntaxat aliquos recipiunt, videlicet Canonicos. plus sibi ipsis, quam Apostolis & Patriarchis tribuentes.

Ergo minimè sunt fideles praecones verbi Dei, sed Apostolos & Patriarchas praese contemnunt.

RESPONSIO.

Qui & Christi Domini & Apostolorum, atq; ipsius etiam antiquissimae Ecclesiae, in libris Canonicis ab Apocryphis distinguendis auctoritatem, non autem vestram in illis omnibus confundendis vesaniam sequuntur, ij fideliter, sincerè & integrè agunt, & prorsus faciunt, quod pios ac fideles Doctores decet.

Ministri Euangelici illud faciunt. Ergo sincerè agunt & integrè: & nihil aliud quam quod & fides & munus ipsorum postulat.

Quod ad assumptionis nostrae confir-

mationem attinet, lege & expende, quid Dominus Math. 22. 40. respondeat perito illi ac sapienti legis interpreti: vbi disertè ac clarè docet vniuersam pietatem, Legem & Prophetas contineri. Lucæ autem 24. 44. vniuersam Authenticam Scripturam, in Legem Mosis, & Prophetas, & Psalmos distinguit. Tu autem porro ostende nobis, quibus testimoniis libros istos Apocryphos, quos in numerum Authenticorum assumpsistis, canonizarint Christus & Apostoli. Veteris Ecclesiæ testimonium si admittis, vide Melitonis Episcopi Epistolam de Scripturis ac libris Veteris Testamenti, in historia Ecclesiastica Eusebij, lib. 4. ca. 24. Et testimonium Origenis, lib. 6. eiusdem historiæ cap. 18. Quod si tibi hæc non sufficiunt, ostende vbinam libri isti Apocryphi, de quibus querelâ moues, in Hebræorum & veteris Ecclesiæ canone habeantur. Quum Origenes disertè testetur Hebræos Machabæorum libros habere quidem, sed extra, id est, extra Canonem Scripturæ authenticæ. Scire tamen debes, Verro, nos non reicere libros Apocryphos, sicuti tu nos facere affirmas, sed tantum à verè Canonicis, qui testimoniū à Christo Domino

Vide etiã
lib. 3. Hist.
Eccle. cap.
10.

Domino Apostolis, & antiqua Ecclesia habent, distinguere. Quod enim Apostolorum Canones nobis obiicitis, eos à Petro Apostolo & reliquis conscriptos esse tum credemus, vbi ex eorum scriptis hoc testatum feceris.

Mera igitur tua calumnia est, quòd dicis nos propterea eos repudiare, quia nobis aduersentur: quum argumentum verissimè possit in vos torqueri. Eos videlicet ob hanc ipsam causam canonizari à vobis, quia existimatis vos aliquid in iis subsidij habere, quo veri libri canonici vos destituunt. Vnum mihi pro tua eruditione obserua, mi Gerro, quod tu & præceptor tuus existimatis, Apostolos & Patriarchas librorum Apocryphorum authores esse. Vocas enim illorum libros, & Scripta.

QVÆST. 7.

Ex quo ipsi etiam hæretici falsa sua dogmata probare & astruere conati sunt, id nouam illà Euangelicorum doctrinam nihilo probabiliorem, aut fide digniorem facit, utcumque ad eam stabiliendam id sedulo etiam adhibeatur ac prætendatur ab ipsis. Sed ex Scriptura sua omnia probare voluerunt hæretici.

Probatio assumptionis: *Quia Lutherus Scripturam, hereticorum palliū appellat. Ergo Scriptura nihil patrocinatorum noua doctrina Euāgelica, neque eam eò probabiliorem reddidit, etiamsi sedulo & multum ab Euāgelicis pretendatur.*

RESPONSIO.

Mera fallacia accidentis est: cui deinde petitionem principij tui adiungis. Vnde non est mirum, si tam Sophisticam ac falsam conclusionem inferas.

Accidit enim Scripturæ S. quod Deo verbo statim ab initio creationis accidit. Nempè vt eam peruertere, & per sua organa corrumpere, idest, ad alienum sensum torquere cōetur Diabolus. Sed num propterea id Scripturæ ipsius vitio, aut veritatis in ea traditæ ambiguitate accidit: & non potius Diaboli, & organorum ipsius malitia & improbitate? Libenter diceres Scripturam S. etiam hereticis patrocinari: si tam liberè enūtiare auderes, quàm impiè ac blasphemè id sentis. Atque scire debes, Dei veritatem, quæ Verbo eius tradita nobis & explicata est, æternam & immotam esse: non autem ita ambiguam aut flexibilem, vt in contrarias

Verbum enim Dei manet in æternum. 1. Pet. 1. 25. Ies. 40.

trarias partes trahi possit. Deinde verò non posse nec debere eam à scripto Verbo, ab ipso Sancto Spiritu dictato separari: aut nihil nisi inanem verbi sonum retineri, ad aliquid aliud, quod à Dei veritate alienum est, significandum detortum. Hoc autem ipsi aduersario veritatis & omnibus hæreticis proprium ac peculiare esse. Vt verissimè dixerit Lutherus, Scripturas hæreticorum palliū esse: quia dogmata sua illis fucare ac palliare solēt: probare autem ea ac demonstrare ex illis non possunt. Ratio autem illius est: quia externum verborum sonum, siue contextum separant à sua veritate, neque in suo genuino sensu citant Scripturas: sed potius ad alienum, aut etiam contrarium eas detorquent. Quum enim citant Scripturas, non nisi verba earum citant, sed ad id quod ipsi sentiunt detorta: Veritate verò ipsa, quæ iis significatur, omiffa, atque suppressa. Quis autē sanus hinc collegerit Scripturam simpliciter ac per se hæreticis patrocinari, etiam in suo genuino sensu acceptam? An enim Diabolo patrocinator Scriptura quia aduersus Dominum ea vsus est? Dolosè scilicet eam citās, contra illius mentem ac veritatem. Aut

Deut. 6.

num Dominus non debuit nec potuit aduersarium ex Scriptura ipsa refellere, quòd is eandem sibi vsurpare ausus fuisset? Num scripta Pauli ideò patrocinantur errorib. aut hæresibus, quia homines improbi ad suum ipsorum exitium illa detorquent? Sicut D. Petrus id restatur

2. Petr. 3. 16. Ac non potiùs cœlestem Dei sapientiam nobis explicant: modò rectè ac piè à nobis intelligantur: facta scilicet collatione cum aliis etià Scripturis propheticis & Apostolicis? Scriptura S. æternam Dei Sapientiam nobis patefactam continet, ad eoque nos sapientes reddere potest ad salutem, atque etiam utilis est ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, & ad institutionem, quæ est in iustitia, utcunque vel vos Sacrificuli ac Sophistæ eam pro nihilo habeatis, vel eam corrumpant, & adulterent hæretici.

Itaque quod tum ad præmissas tuas, tum ad totam tuam consequentiam, quæ inde nectis, attrinet, scire debes, eam fictâ, falsam, ac sophisticam esse, & ex ipsius Diaboli schola profectam, & talem merito ab omnibus habendam, nisi clarè ac perspicuè omnibus testatum feceris, nos non aliter ad cõprobandam ipsam Evangelicam

Seductores ac hæretici Scripturas tenent ad speciem, nõ ad salutem. Aug. de Baptif. cõtra Donatistas libr. 3. cap. 19.
2. Tim. 3. 15. 16.

gelicam Veritatem Scripturas citare, quam sicuti hæretici ad fucanda sua dogmata eas citant. Atque hoc quidē prius tuum Sophisma est. Quod ad alterum, nempe ad principij tui petitionem attinet, iam supra tibi respondi, & adhuc respondeo. Si ex diuinis Prophetarum & Apostolorum scriptis demonstrare poteris, nostram doctrinam Evangelicam, quā profitemur, illis non consentaneam, & congruentem esse, non modò noua tibi censetur, sed & omnium odio & execratione digna sit. Sin verò illud non potes, neque poteris vnquam præstare, tu potius ineptus, & impudens calumniator habearis, quàm doctrina veritatis cuiquam videatur noua.

QVÆST. 8.

Quorum fidem non modo in se non continet Scriptura, sed & manifestè redarguit ac refellit, ÷ impudenter faciunt, si hanc perinde citare ausint pro se, ac si ex ea ipsam veritatem docerent.

Fidem Evangelicorū non modo nusquam in se continet Scriptura, sed potius eam redarguit, refellit, atque subuertit.

Ergo magna illorum audacia est, quòd

34 CHRIST. AD PORTVM
perinde eam citant, ac si ex ea, puram docerent Dei veritatem.

Probatio assumptionis, duplici argumento nitens. 1. Quia à Catholicis (id est Romani Episcopi alleclis) abundè conuicti sunt ex Scriptura. *Ἐπιμαρτυροῦνται* huius probationis: ipsi hoc probè sciunt ac coguntur fateri. 2. Quia ipsi inter sese alij alios condemnant ex Scriptura.

RESPONSIO.

SI minor siue assumptio tua vera est, vera etiam erit tota cōsequētia. Sin minus, tota erit falsa. Itaque quòd cum ad ipsam splēdidam assumptionem, tum ad bellam eiusdem probationem attinet, ita habeto.

Qui dicit quæ non sunt, & iacet quæ non præstitit, & ex temerario accidente rem æstimat: is & homo vanus & gloriosus Thraso, & improbus Sophista est. Sunt enim illa harum rerum definitiones propriæ.

At tu illa facis, Verro. Ergo hæc in te simul competunt. Quod si verò existimas, tibi iniuriam fieri, age ostende nobis magnas illas & præclaras victorias, quas prædicas, hoc est, doce nos disertè in quibus

bus fidei articulis, & ubi, & quando: item à quibus, & quomodo, id est, quibus rationibus & argumentis, ex ipsa Scripturá desumptis, ita conuicti simus, ut possimus meminisse, ac nos tibi testes sistere. Nam nos id probè scire, falsò affirmas: potius enim scimus contrarium, nempe quod tu hæc temerè effutias. Quòd si nihil istorum ostendis, aut potes ostendere, ne existimes igitur nos in respondendo tibi iniquos esse. Sed tuam potius ex temeraria tua assumptione, & stulta eius probatione audaciam agnoscito.

Quod verò alterum probationis tuæ argumentum concernit, quid tum, si quidam *ἐπιεσθίσαντες υμᾶς* in clamant nos, & nos vestro more condemnare volunt? Num propterea Scriptura ipsa nos condemnat quia ipsi abutuntur scriptura: neque Dei veritatem in ea agnoscunt, quam neque vestræ, neque illorum condemnationes vnquam potuerunt cõuellere? Num Paulus etiam ita argumentatur. I. Cor. II. 9. Oportet hæreses inter vos esse: Ergo Scriptura vtrinque vos condemnat? Ac non potius veram & longè aliam causam ostendit? Vide igitur, Verro, quam probè

36 CHRIST. AD PORTVM
ac doctè omnia concludas, & tuam agnosce petulantiam.

QVÆST. 9.

SI Laicis, & idiotis, imò etiam mulierculis Scriptura pro arbitrio intelligēda, id est interpretanda, concedatur, fieri non potest ut in Christianitate vera unitas siue concordia consistat.

Probatio consequentis, à maioris & minoris comparatione: quum ipsi etiam docti inter vos (Euangelicos) qui tamen numero pauciores sunt, nullam possint in ea re solum concordiam inire: & magis non ab effectu contrarij: quin vnum & eundem locum alius aliter semper intelligere velit, ac interpretari.

RESPONSIO.

VErè ac propriè tua sententia est: quòd tantum inter vos, & nos dissidium sit, causam esse, quòd Scriptura sacra omnibus non modo legenda, sed & pro arbitrio interpretanda concedatur. Hinc enim dissidia ista gigni, id quod vel ex doctiorum inter nos mutuis concertationibus, siue variis Scripturarum interpretationibus manifestum sit: Dū alius sic

sic, alius verò sic, vnum & eundem locum interpretari velit. Vnde libenter concluderes, vt apparet, neque doctis, neque indoctis Scripturas legendas esse. Nam si idiotas ad dissidia ac discordias lectio eius impellit, & ideo ab illa arceri debent: in ipsis autem doctioribus eundem habet effectum, certè ob eandem causam, & pari ratione ab ea ipsi etiam erunt depellendi. Quis igitur leget Scripturas, si neque docti neque indocti eas legent? Et quid vobis doctioribus sacrificulis fiet? Nempè de rectè intelligenda & interpretanda Scriptura nõ multum certatis: de supprimenda verò vel deprauanda satis egregius inter vos est consensus.

Quod igitur ad argumentum tuum, & verborum tuorum contextum atinet, quibus illud concepisti, scito meras æquiuocationes esse, & verborum ludibria, petitione principij tui, & consueta tibi accidentis fallacia fucata.

Nam primo, quum nobis Laicos & idiotas, cum mulierculis obiicis, videris tibi de bestiis quibusdam verba facere, quas nihil scire, nihil intelligere oportet: quum tamè Christus pro discipulis suis eos agnoscat, quum cœlestis sapietia

reuelatione eos dignetur. Matth. ii. quā salutaribus regni sui mysteriis eos velit erudiri. Deinde dicit, his Scripturam proprio arbitrato intelligendam, id est, vt postea explicas, interpretandam concedi: calumniosè videlicet, de priuata interpretatione exponens, quod de assidua lectione, meditatione que erat accipiendum. Tum tertio loco ingens illud incommodum, quod proponis, hinc proficisci ais: vt Christiana vnitas nulla possit conseruari. Christianismi, siue Christianitatis nomine impurum vestrum Papatum, unitatis autem voce, communem in omnem idolomaniam, ac superstitiones vestras, conpirationem declarans. Atqui scire debes, nos, quum ipsum scriptum Dei verbum, libris Prophetis, & Apostolicis comprehensum, non priuata autoritate, vel arbitrio, vt tu & larvæ tuæ calumniāmini, interpretandum, sed assidua ac diligenti meditatione audiendum, legendum ac cognoscendum proponimus Dei populo, adhibita fidei ex reliqua Scriptura eiusdem interpretatione, salutare illud alimentum Dei familiæ, cui nos prefecit Dominus, subministrare, restitueréque: quod vestra perfidia & improbitate ei fuerat

fuerat subtractum. Vos enim verbum Dei excussistis populo è manibus, postquam ipsi cœpistis illud contemnere, & habere pro nihilo, cumulandis superstitionibus vestris intenti: nevidelicet illud legendo meditandòque vestras fraudes & imposturas agnosceret. Voluistis enim vestris traditionibus ac figmentis homines ad dictos esse, quum præ illis iam vilesceret vobis Scriptura, itaque ab hac, ne quid melius cognoscerent, eos abstraxistis. Sicuti etiam ausi fuistis, ipso Christi Sacramento eos defraudare, nempe, vt omnino ex parte subtraheretis miseris Christi oculis cœleste illud salutis pabulum: sic autem illarum vos ipsos saginaretis: sicuti præclarè ingenium & mores vestros Ezechiel depingit, cap. 34. & alij Prophetæ passim. Summa, præclarè cauere voluistis, ne oues Christi voci pastoris sui assuescerent, eúmque discerent discernere à mercenariis.

Sed ne queri possis, hæc immeritò aut calumniosè in vos conferri à nobis, age paulò propius rem consideremus, & ex suis eam demonstramus fontibus. Sacræ Scripturæ lectionem, assiduámque meditationem veteri populo non modò con-

Ies. 56. Ter.
14. & 25.

40 CHRIST. AD PORTVM
cessam, verum etiam præceptam fuisse
inficiari non potes: quum sit manifestius
quàm vt negari possit. Hinc mos fuit a-
pud Israëlitas, vt Scriptura Legis coram
toto populo, certis ac statis diebus, publi-
cè recitaretur: sicuti Nehem. 8. Act. 15. 21.
& alibi videre est. Ideo ipsis etiam Regi-
bus peculiariter hoc præceptum erat, vt
volumen Legis penes se descriptum ha-
berent, in eoque legendo meditandoque
se se exercerent toto vitæ suæ tempore.
Deut. 17. Et Eunuchus ille, de quo Act. 8.
habetur, nonne Prophetam Iesaiam le-
gebat? Vnde certè apparet lectionem
Scripturæ in libera eius fuisse potestate.
Quòdenim non intelligebat locum quem
legebat, alia quæstio est.

Qui igitur sit, quod lectionem sacræ
Scripturæ Noui Testamenti populo pro-
fus vultis esse interdictam? An fideles no-
ui Testamenti, maiore seruitute constri-
cti sunt quàm illi veteres? Act. 17. 11. legi-
tur de fidelibus quòd Scripturas scrutati
sint quotidie vt ad illas ipsam Apostolo-
rum doctrinam, ceu ad Lydium lapidem,
quum adhuc noua ipsis videretur, exige-
rent, & examinarent: idque ipsis laudi tri-
buitur. Quo igitur sacrilegio vos istud po-
pulo

Act. 8. 30.
32.

pulo Christiano nunc non permittitis? Prophetæ & Apostoli sua omnibus fidelibus, & toti posteritati scripserunt: Ideo Paulus suas Epistolas voluit in diuersis Ecclesiis recitari. Col. 4. 16. At tu & larvæ vestræ existimaris, imò etiam contenditis, Scriptum Dei verbum ad vos solos sacrificulos pertinere. Paulus non sacrificulis, sed Christi fidelibus scribens, dicit: sermo Christi inhabitet in vobis copiosè cum omni sapientia, docendo & comino nefaciendo vos mutuo Psalmis, hymnis, & cantionibus spiritualibus, Col. 3. 16. Et alibi, fideles, aduersus insidias diaboli militantés, ad pugnam ac certam spem victoriæ instruens, iubet eos etiam galeam salutis recipere, & gladium spiritualè, hoc est (vt ipsemet interpretatur) Verbum Dei. Et addit: Omni prece & supplicatione precantes omni tempore per Spiritum, & illi ipsi rei inuigilantes cum omnino perseverantia, id est, Verbo Dei dies ac noctes incumbentes: sicuti Psal. 1. habetur. At vos stantes è contrariò clamatis idiotas, id est, Christianū populum nihil ex Dei verbo discere, & nihil scire, adeoque nihil istorum attingere oportere. Itaque pro ipso viuo Dei verbo, à quo de-

Vide Augu. Epist. 3. ad. Volu fiantū pag. 15. d. 16. a. Tom. 2.

Heb. 4. 12.
1. Pet. 1. 23.

De Con-
fect. dist.
3. c. perla-
tum ad
nos.

pellitis miseros, superstitionū vestrarum
 spectra, & muta idola vestra illis obiici-
 tis: vt inde, scilicet doctrinam & solatium
 hauriant: Annon enim hæc Gregorij Pon-
 tif. vestri verba sunt? Aliud est picturam
 adorare, inquit, aliud per picturæ histo-
 riam, quid sit adorandum, addiscere. Egre-
 gium verò idololatrię pallium. Sed addit:
 Nā quod legentibus Scriptura, hoc etiā
 idiotis præstat pictura cernentibus: Quia
 in ipsa, id est in scriptura, ignorantes vi-
 dent quid sequi debeant: in ipsa (id est) in
 pictura legunt qui literas nesciunt: Vnde
 & præcipuè gentibus pro lectione (nem-
 pe verbi Dei) pictura est. Increpat autem
 Serenum Massiliensem Episcopum, quòd
 sanctorum imagines, id est, idola illa, quæ
 in Templis vestris prostituitis, confre-
 gisset. Hinc iam τὸ ἑρῶλον μου illud &
 vobis vsitatum. Imagines, id est idola illa,
 libros Laicorum esse: præterito eo, quod
 Ieremias clamat, Eruditionem vanita-
 tum esse lignum: & quod Habacuc docet,
 conflatile esse annuntiationem menda-
 cij. Et quod addit: Væ qui dicit ligno, cui-
 docebit. (te?) Item, David beatos pronun-
 tiat qui in Lege Dei meditentur die ac
 nocte,

nocte, Psal. I. Et eandem in sapientia erudire paruulos, dicit, Psal. 19. At vos impij clamatis è contrario, Scripturam sacram hæreticos gignere: ipsum sacrosanctum Dei verbum ac nomen blasphemantes.

Ex quibus iam agnoscis, Verro, de quibus rebus tandem accuses nos, & quam pulchrè de tuis, vel vestris potius sacrilegiis nos admoneas: Veritus scilicet ex nostro silentio, ne illorum iam dudum obli-
ti essemus.

Primò igitur, non est quòd priuatam interpretationem obiectes nobis, ad tegendum vestrum sacrilegium: Quia sciimus Scripturam priuatæ interpretationis non esse, antequam tu sapiëntiam tuam I. Petr. 1. 20. nobis proderes. De quotidiana Scripturæ lectione ac meditatione hîc agitur: à qua vos Christianum populum arcere vultis: nos autem ad illam ipsam omnes inuicamus.

Deinde, non est quòd de Christiana veritate & concordia garrias. Scimus enim ex doctrina Christi & Apostolorum, mutuam charitatem & cõcordiam nobis colendam esse: vt in Christo Iesu Domino nostro veram cum Deo communionem habeamus. Sed vestram con-
Ioan. 17. 1. Ioan. 1.

44 CHRIST. AD PORTVM
cordiam deserere, est veram concordiam
cum Deo & sanctis ipsius inire. Etsi enim
Paulus vult, vt eodem animo inter nos
mutuò affecti simus, tamen hoc suo cer-
to termino limitat ac definit, quum ad-
dit: κατὰ χριστὸν ἰνασῶν. Rom. 15. 5. Hæc igitur
vera demum eius concordia, quæ
Christianos decet, causa formalis, & spe-
cifica differentia est. Itaque alio in loco
præcipit, ne impari iugo copulemur cum
infidelibus: rationibus etiã & causis gra-
uissimis satis luculenter expositis. 2. Cor.
6. 14.

Denique, non est quòd verearis, ne
importunitate quorundam, qui dissidia
& scandala excitant, fideiũ in Deo con-
cordia dissoluatur. Quum Verbum Dei
in æternum maneat: nihil autẽ sit, quod
electos, quos ita probari & manifestos
fieri oportet, à charitate Dei, & ea vnita-
te, qua cum eo coniuncti sunt, auellere
possit & separare. Vt alterius sophis-
matis tui, quod subinde in ore habes, re-
petitione tibi non fuerit opus. Dum vi-
delicet existimas, lectionem Scripturæ,
dissidia etiã inter doctos parere. Quum
non Scripturæ lectio, sed hominum am-
bitio hoc faciat vel ignorantia: interim
verò

CONTRA VERRONEM, 45
verò electis sua immota in Deo unitas
constet & concordia.

QVÆST. IO.

SI Scriptura Biblica tam facilis est intel-
lectu, (ut scilicet etiam ab idiotis, & mu-
lierculis possit intelligi) & si in ea omnia cõ-
prehenduntur, quæ ad credendum sunt neces-
saria: Ergo superuacaneum est peculiare Cate-
chismos edere, & tot postillas scribere, &
confessiones. Ratio à contrario conse-
quenti: Quia satius est ex ipsis Bibliis, cum
ipso fundamento, articulos fidei quæque
addiscere.

Sic igitur argumentaris:

Qui peculiare Catechismos, varias item
postillas & confessiones edunt, ij planè testan-
tur Scripturam non tam facilem esse intelle-
ctū, ut à quouis legi possit ac debeat: deinde,
non omnia in ea comprehensa contineri, quæ
ad salutem nobis sunt credenda.

Sed Euangelici doctores, peculiare Cate-
chismos, varias item postillas & confessiones
edunt.

Ergo utrumque istorū veluti aperta con-
fessione testantur. Probatio consequentiæ:

Quia si scirent à quouis intelligi posse Scri-
pturam, & omnia ad salutem pertinētia, no-

46 CHRIST. AD PORTVM
*bisque credenda in ea contineri: facile illa
omitterent, & Scriptura ipsa Biblica conten-
ti, ex ea potius sinerent vnumquemque fidei
Christiana articulos addiscere.*

RESPONSIO.

1. Vestri respectu, totum argumen-
tum facile concedi potest. Facile enim
concedo, vos & Catechismos scribere,
alienos à Scripturæ sensu, & postillas ac
confessiones edere Scripturæ ipsi repu-
gnantes: quia & non vultis illam à quo-
quam rectè intelligi, & non creditis ple-
nam ac perfectam doctrinam salutis eâ
contineri. Sic igitur Catechismi vestri, &
postillæ, ac confessiones, quotquot scri-
psistis, & edidistis, ad stabiliendos erro-
res vestros, totidem perfidiæ vestræ testi-
monia, ac documenta sunt.

2. Quod autem nos concernit, tri-
plex in argumento tuo sophisma reperi-
tur. 1. Duas in Maiore tua quæstiones
misces ac proponis pro vna. Prior est de
facili aut difficili Scripturæ intelligentiâ:
Altera, de eiusdem perfectione. 2. Fal-
sam causam pro vera ponis. 3. Ad pro-
bandum istud sophisma adhibes fallaciâ
consequentis. Quod igitur ad priorem
illam

illam quæstionem attinet, de facili Scripturæ intellectu, ibi planè sophisticam tuam ignorantiam prodis. Putas enim nos vtrunque captos teneri: Nempè, si dicamus difficilem esse intellectu, sequi inde ergo, non omnibus legendam esse. Planè enim existimas nos nō alia de causa lectionem scripturæ etiā laicis concedere, quàm quod putemus ab omnibus facile vbiq; eam posse intelligi. Sin asseramus intellectu facilem esse, statim consequi, superuacaneos esse Catechismos nostros & Postillas & Confessiones. Ratio: quia facile sit rectà ex scriptura ea petere, quæ in istis nostradamus.

Atqui scire debes, mi Verro, nos ingenuè cum Apostolo Petro confiteri, sicuti in Paulinis epistolis, ita etiam in reliqua scriptura, multa esse *δυσνόητα*, id est difficilia intellectu: & tamen inde non sequi quod tu existimas, sed potius contrarium.

Etenim, si multa difficilia intellectu sunt in scriptura, quæ sublimem sensum in se contineant, sequitur fideles homines ad eas legendas tanta maiore cum reuerentia accedere, tantòque ardentiore studio, in iisdem perscrutādis versari,

2. Pet. 3. 16.
Vide August. epist.
59. pa. 307.
c. d.

ad auscultandas verò fidelium doctorum
interpretationes eo magis attentos esse
debere. Vt ita facta collatione, certò sta-
tuere possint quid cum Dei verbo con-
gruat: vt in eo tanquam in Dei ipsius vo-
ce possint acquiescere. Nisi fortè de do-
ctrina nihil iudicare debent auditores,
sicuti vos existimatis, contra quam Do-
minus præcipit. Iohan. 7. 17. Et Paulus, 1.
Cor. 14. 29. Et Iohannes, 1. Ioh. 4. 1. Vide
etiam Actor. 17. v. 11. Iam igitur, ni fallor,
non sequetur hac ex parte, Catechismos
nostros & Postillas (de quibus tamen ego
quidè non magnoperè laboro) & confes-
siones superuacaneas esse: Nisi contra-
riorum non sunt contraria consequen-
tia. Difficile enim & impossibile non sunt
idem. Addo tamen etiam alterum: Non
superuacanea hæc fore, aut esse, siue faci-
lis Scriptura ipsa intellectu sit, siue diffi-
cilis. Quid enim? an quia facilè intelli-
gitur quid Dominus sibi velit, quum Exo.
20. præcipit. Non occides, non mœcha-
beris, &c. ideò decem præcepta forma do-
cendi Catechistica pueris non sunt in-
culcanda? Et num propterea Euangelio-
rum, vt vocatur explicatio, in qua etiam
exhortationis, increpationis & consola-
tionis

Augu. de
Doctrin.
Christ. li.
2. cap. 6. p.
21. d. To.
3 & quest.
53. Tom.
4. p. 553.

Idè e-
nim ista
scribenda
& edenda
sunt, vt fa-
cilius in-
telligatur
Script.

tionis argumenta tractantur superflua erit, etiam si contextus ipse planus & perspicuus sit? Denique si facile intelligitur Scriptura, ergo eò rectius ex nostris confessionibus iudicari potest, nos nihil ab illa dissentaneū credere, aut docere. Quo modo igitur hæc etiā superuacua? Et siue essent siue non essent, quid hoc tamen ad lectionem Scripturæ prohibendam aut improbandam?

Sed quia hoc facile vidisti infirmum esse, ideo adiūxisti etiam alterum de Scripturæ perfectione. Si Scriptura tam perfecta est, inquis, ut in ea omnia contineantur, quæ credenda sunt: Ergo superuacui sunt Catechismi vestri, Postillæ & Confessiones: superuacuum enim putas, id tradere velle, his modis docendi quod antea in Scriptura habetur, Ratio: Quum satius sit ex Scriptura ipsa ceu ipso fundamento omnia petere, quàm ex nostris Catechismis, postillis & confessionibus. Atque hinc primò nos insimulas, hanc scribendorum Catechismorum, & postillarum, ac confessionum edendarum nobis causam fuisse, quòd sciamus non omnia sufficienter in Scriptura contineri: Falsissimam causam ceu veram ponēs. Quum potius

d. j.

Vide Augu. Epist. 42. p. 149. d. Tom. 2. Itē lib. 2. de Doctr. Christiana ca. 9. p. 25. d.

istorum scribendorum edendorumque hæc vnica nobis causa fuerit & sit, quia scimus in sacra scriptura ista omnia fun- data, & ex ea desumpta esse, adeoq; per om- nia cū ea cōgruere & cōsentire. Quod quum ita sit, fallā igitur tam tua conse- quentia, quā eius probatio est. Nempe propterea superuacua esse, quia Scriptura abundē ea suppeditet, & ex ea illa peti possint.

Nam quia omnia habentur in Scriptu- ra, ideò forma Catechistica, eorum sum- ma tradenda est iuuentuti pro ratione captus ipsius. Aut num tu & submonitor tuus, superuacuum esse dicetis, iuuentuti decem præcepta inculcare, Symbolum Apostolicum ei tradere & precationem Dominicam docere illam, quia hæc om- nia in Scriptura habentur, & ex ea peti possunt? Et quia scimus doctrinam no- stram Verbo Dei contineri, ideo quoti- diana Scripturæ tractatione, & Euange- liorum explicatione, subinde monendi, excitandi & cohortandi sunt homines, vt eam rectè perceptam retineant, in ea fortiter & constanter perseuerent, deni- que quæ illa iubet ac postulat, re ipsa fa- ciant ac præstent, hoc est, ad eandem com- ponant

ponant vitam ac mores suos. Quamquam
 ut antea dixi, ad rationem Postillarum
 nos non sumus adstricti. Quia non pauca
 duntaxat lectiones, sed tota Scriptura v-
 tilis est ad doctrinam & exhortationem:
 & quæcunque antè scripta sunt, ad no-
 stram doctrinam sunt scripta. 2. Tim. 3. 16.
 Rom. 15. 4. Totam igitur Ecclesiis expli-
 candam censemus: habita tamen semper
 ipsius ædificationis ratione. Denique
 quia omnia ad salutem scitu necessaria
 traduntur & habentur in Scriptura, ideò
 etiam confessiones nobis edendæ sunt,
 quibus testatum faciamus omnibus, nos
 non hæreticas doctrinas spargere, sicuti
 vos Sophistæ clamatis, sed nihil aliud cre-
 dere, tradere, ac docere, quàm quod in
 ipso claro, perspicuo & expresso Dei ver-
 bo habetur. En igitur, Verro, egregias, id
 est ineptas & sophisticas cauillationes
 tuas: Et quàm hæ parochum deceant,
 præsertim talem, qualis tu esse vis, tecum
 cogita.

QVÆST. II.

*S*ancta Biblia per se non possunt à quo-
 nius rectè intelligi, inquis, non debeba-
 tus igitur ea unicuique sub vlnas sternere,
 d. ij.

32 CHRIST. AD PORTVM
id est, legendorum facere potestatem) Con-
tumeliosa enim Metaphora vteris à Græ-
co verbo *σπώνυδαι* deducta, vt rem xa g
geres, hoc est, rei indignitatem aggraues.
Sin verò per se facile possunt intelligi, inquis:
Quid igitur vestris additamentis, glossis, &
interpretationibus est opus.

RESPONSIO.

AD priorem partem tui Dilemmatis
respondeo. Tu rursus vana conse-
quentis fallacia illudis nobis. Ex difficul-
tate enim intelligēdi Scripturam, quam
locorum quorundam obscuritas parit, tu
pro tua sapientia rectà consequi existi-
mas: à nemine Christiano legendam esse
Scripturam, vnis vobis sacrificulis & lar-
uis vestris, Scripturæ & Christianorum
hostibus exceptis. Quum tamen hoc non
sit illius consequens: quia illud non est
huius antecedens. Etenim ex rei efficien-
dæ, ac peragendæ difficultate, non supi-
na cessatio, sed eo maior attentio & indu-
stria & sedulitas ac labor cōcluditur. Ita-
que sicut antea tibi dixi, si quibusdam in
locis obscurior est Scripturæ sensus, & in-
tellectu difficilior: non sequitur tamen,
ob hanc causam Christianis, lectione
eius

eius interdicendum esse, sed potius vnicuique qui eam legere, & legendo proficere cupiat, eò maiore cum modestia ac sobrietate ad talem lectionem accedendum, maioréque cum reuerentia ac religione in ea versandum, denique eò sepius pios ac fideles doctores consulendos, & attentius audiendos esse: implorato semper Domini ipsius auxilio: à quo solo recte intelligentiæ donum est. Sicuti D. Iacobus dicit: Si cui vestrum deest sapientia, postulet à Deo, qui dat (eam) omnib⁹ benignè, nec exprobrat: & dabitur ei. Iac. i. v. 5. Vide etiã Ephe. i. 17. 18. Quod si verò absurdum tibi videtur quod tibi oppono, vide quid Psalmista dicat: dū beatum pronuntiat, nō qui ad vnā aut alteram difficultatem expauescat, & absterreatur à lectione Legis diuinæ, sed qui in ea die ac nocte meditetur. Psal. i. Vide etiam quid de fidelibus Lucas testetur, quum dicit, eos quotidie scrutatos fuisse Scripturas. Act. 17. 11. Quæ quum ita sint, vtrum igitur maius scelus est, Scripturā sacram fidelium vlnis substerni à nobis: an à vobis impuris sacrificulis, & Monachis eandem pedibus calcari, & violenter excuti ex vlnis & manibus fidelium? Aut quo-

niam vsque ad vltimam antiquitatem re-
ducis Chaos illud figmentorum vestro-
rum, ostende quando & à quibus in ipsa
primitiua Ecclesia, lectione Scripturæ fi-
delibus interdictū fuerit, antequam in-
ualefcentibus indies Monachorum su-
perstitionibus Romani Pontificis obti-
nerit tyrannis.

Altera pars dilemmatis tui meram &
sycophanticam calumniam habet. Pias
enim & eruditas doctorum hominum ex-
plicationes interpretationesque, quæ eò
spectant, vt eò rectius, ac facilius Scriptu-
ra ipsa intelligatur, contumeliosè addita-
menta appellas. Quasi nos addamus Dei
verbo, quod ab eo alienum sit, idque con-
tra Dei mandatum, Deu. 4. & 12. Prou. 30.
Malè vos habet Scripturam sacram doctis
annotationibus & scriptis à nostris illu-
strari, & omnibus tam planum reddi illius
sensum. Itaq; pro more tuo facis, vt quod
refellere non potes, saltem atro dente ro-
das ac vituperes. Sed tum calumniæ tuæ
fidem facies, vbi contra Apostolum Pau-
lum euiceris, Scripturæ interpretandæ
dexteritatem, quæ Prophetiæ nomine
censetur, & facultatem interpretandi,
non

1. Cor. 12.

8. 30. & 14.

ca. 11. 1. 2 3.

4. 11. 26. 27.

i. Tess. 5.

20.

QVÆST. 12.

Quicumque sacra Biblia alio modo, ac de
novo in vernaculam linguam transfe-
runt, multis autem locis audacter ac malitio-
sè peruertunt, adulterant, mutilant, & con-
taminant: item additis glossis, & scriptis pro-
prietantum iudicio intentibus, rectum verbi
Dei intellectum, contra ipsam Spiritus sancti
mentem, ad suum sensum detorquent, præ-
terea autem piorum & sanctorum doctorum
ac patrum puram & salutarem interpretatio-
nem sine omni pudore impugnant: illi sua mul-
tiplici & proluxa interpretatione, expositio-
neque satis cogitandum ac intelligendum
præbent, se ipsos agnoscere, ac fateri, Scriptu-
ram sacram per se non potuisse secundum ipso-
rum sensum ac doctrinam à Christianis le-
ctoribus intelligi, nisi videlicet istis artibus
vsi fuissent.

Ratio à contrario. Quia si doctrina ipso-
rum scripturæ cõsentanea esset, simplici etiam
Scripturæ contenti essent, & omisiss istis in ea
acquiescerent.

Iam verò Evangelici isti doctores illa om-
nia fecerunt, quæ commemorata sunt, & fa-

Ergò satis testatum reddunt, se istud postea
rius agnoscere ac fateri. Summa igitur tuæ
calumniæ, & cauillationis est.

Si nostra doctrina Scripturæ consentanea
esset, contenti etiam essemus simplici Scriptu-
ra, & in ea acquiesceremus: Non autem noua
& longa interpretatione, & additis glossis,
ad fallendos simplices lectores compositis,
quibus nostram dissidentiam testemur, ean-
dem corrumpemus: impudenter repudiata &
impugnata sanctorum patrum sacra & sa-
lutari interpretatione.

RESPONSIO.

HÆc impudentissima calumnia tua,
prioris amplificatio est.

I. Primo autem argumentum verif-
simè in vos retorquemus, in hunc modum.

Si vestra doctrina sacræ scripturæ con-
sentanea esset, vos etiam nobiscum ac-
quiesceretis in Scriptura: non autem ea
omissa ac præterita, tam multa, tam absur-
da, & tam impia hominum figmenta, pro
ea obtruderetis simplicibus, sub ficto ac
falso Traditionum Apostolicarum nomi-
ne, ac prætextu, eaque magis quam ipsam
salutiferam verbi doctrinam miseris in-
culcaretis. Eiusmodi autem sunt, Missa
vestra

vestra idololatræ, liberi arbitrij persuasio
 vestra, operis operati figmentum, meri-
 tum ex congruo, & meritum ex condi-
 gno, fiducia operum, & satisfactionum,
 veneratio & cultus imaginum, siue ido-
 lorum & reliquiarum: inuocatio sancto-
 rum mortuorum & Martyrum, votiuarum
 peregrinationes, Papales indulgentiarum, fi-
 ctum & ludibriosum ieiunium vestrum,
 certorum ciborum certo tempore prohi-
 bitione, & abstinentia determinatum,
 impurus item cœlibatus, & coacta Virgi-
 nitas, diuersorum ordinum, & regularum
 professiones: ficta fictitij purgatorij fabu-
 la, sacrificia pro mortuis, & satisfactio-
 nes, & quis omnia enumeret, quæ cum
 ipso claro Dei verbo, cum patefacta Dei
 voluntate, & cum Euangelio Christi, ac
 doctrina Apostolica pugnant ex diame-
 tro? Aut ostendite vos sacrificuli, vbinam
 in sacris libris ista locum habeant, aut qui
 bus illarum testimoniis tandem confir-
 mentur.

2. Quod autem de sacra Scriptura,
 falsis interpretationibus & glossis à nobis
 corrupta, adulterata, & truncata scribis,
 nisi id testatum feceris ex ipsa Scriptura,
 scito, nos te pro homine vano, & mēdaci

58 CHRIST. AD PORTVM
habituros, ac tali omnino, qui in diaboli-
ca sua superbia & ambitione, nulla realia
quàm sua mētiendi, calumniandique au-
dacia, populi verò supina inscitia & igno-
rantia nitatur: quam tu ac tui similes vni-
cè etiam studetis fouere. Quàm pulchrè
enim hæc probare posses, si tibi singula
ex ordine essent demonstranda, iam su-
pra patuit ex parte, & adhuc patebit in
sequentibus. En Verro, longum ac perple-
xum mendacium tuum, quàm breui ac
simplici inficiatione possit dilui. Confer
autem doctrinam vestram de Iustifica-
tione, & omnibus eius causis, de fide &
bonis operibus, & aliis articulis fidei,
cum pulcherrimis Augustini disputatio-
nibus & aliorum sanctorum Patrum scri-
ptis: & iudica ac vide, vtrum in nos, an
verò in vos impuros sacrificulos potiùs,
impudentia ista recidat, cuius ad finem i-
stius tuæ calumniæ tam falsò quàm impu-
denter nos arguis.

QVÆST. 13.

Propositio tua est. *Ex Scriptura sacra
non esse disputandum de rebus & articu-
lis controuersis.*

Probatio eius ab effectu: *Quia dum ex
Scriptura*

Scriptura agitur, ad nullum litigandi finem
perueniri, aut nulla controuersia decidi po-
test, hoc est, Scripturâ magis incenduntur,
quàm tolluntur contentionum certamina.

Εμπειρία Γενεών: Experientia ipsa iam hoc
sepe docuit.

Sic igitur argumentaris.

Quicquid ad componendas controuersias
nihil conducit, nec tam finiendis, quàm in-
flammandis certaminibus contentionum est
accommodatum, ex eo ceu fundamentali
principio non est disputandum.

Scriptura, id est Verbum Dei scriptum,
decidendis, ac finiendis controuersis minime
seruit, neque ex eo illa componi possunt. Ergo
ex Dei verbo, quod est Scriptura, de articulis
controuersis non est disputandum.

Minoris siue assumptionis ηγπασην
est: quod ipsa experientia hoc testetur.
Hinc veluti triumphans, & quasi parta vi-
ctoria, addis criminationem, te & socio
tuo dignam, idque etiam interrogatiuè
veluti ex nostra persona, quasi res in con-
fesso sit: Nonne ita est, inquis, quòd homi-
nes soletis cum tali ostentatione ludificari
(nempe dum Scripturas subinde præten-
dimus) ut res eò præclariùs à nobis gesta vi-
deatur?

Vide quantum honoris tibi deferam dum tibi cauillationes tuas ita in ordinem digero.

Est autem, vt dixi, argumentum, vt tibi ac tuis consortibus videtur, ab effectu proprio deductum.

RESPONSIO.

AT qui scire debes, mi Verro, effectū hūc, quem tu blasphemio ore Scripturæ S. assignas, tuæ tuorumque similitudinis superbiæ, arrogantiæque ac stuporis proprium esse, non Scripturæ. Quia vobis non est datum, vt agnoscere velitis vocem pastoris nostri Christi, & vt in Verbo eius possitis acquiescere. De Scriptura verò, mi homo, etiam errorum nebulis, ex ea discutiendis, adeoque de contro- uersis etiam finiendis, & tollendis dubitationibus, multò aliter Dominus ac Seruator loquitur, quàm vos vncti & idolo vestro consecrati sacrificuli. Erratis, inquit ipse ad Sadducæos, resurrectionem mortuorum inficientes: & quare errent, continuò ostendit, quum addit: Nescientes Scripturas, neque potentiam Dei: Matt. 22. 29. Ioannis autem 5. 39. Nonne ad Scripturas Iudæos ablegat, & quòd eas

eas scrutarentur, laudat ac probat? Scrutami-
 mini Scripturas, inquit, quia vos vide-
 mini vobis in ipsis vitam æternā habere:
 etiam illæ sunt quæ testātur de me. Hinc
 Luc. 16. 29. diuiti epuloni dicitur: Habent
 Moſen & Prophetas, audiant eos. Tu ve-
 rō è contrario clamare & scribere non
 erubescis, istos vnà cum sanctis Apосто-
 lis ad nullas controuersias dirimendas, &
 ad disputationes nullas diiudicandas ad-
 hibendos siue admittendos esse: Quippe
 cum nolis ex ipsorum scriptis disputa-
 tionum argumenta peti: quia non termi-
 nandis sed producendis litibus & con-
 tentionibus seruiant. Nempe, quia vos
 sacrificuli non didicistis Verbo Dei obe-
 dire, ideò illud vobis nullas finit contro-
 uersias. Itaque rursus mera fallacia acci-
 dentis est, tibi in hoc argumento vsitatissi-
 ma. Et argumentum potiùs in hunc
 modum formandum est.

Quicquid auget & incendit contro-
 uersias, & nullum finit disputationibus,
 id est, concertationibus & rixis finem
 imponi, id ad eas nequaquam admitten-
 dum, siue adhibendum est, sed longè
 inde debet summoueri. At sacrificulo-
 rum, & similibus Sophistarum stupor, &

arrogantia, & cupiditas, cum omni impietate coniuncta, non sinunt vllum vllis controuersis ac disputationibus ex Verbo Dei finem imponi: dum, non patiuntur eos in hoc acquiescere: adeoque nouas subinde lites cient. Probatio. Quia ipsa experientia abundè hoc docuit hactenus, & adhuc docet. Ergo non Scriptura, quæ Verbum Dei est, sapienter erudiens paruulos, scilicet vestra arrogãtia, & stupor, & cupiditas, à serijs disputationibus debent summoueri, vt Verbo Dei locus sit. Scriptura enim S. ipsum viuum & æternum manēs Dei Verbum, & Sermo Veritatis, denique norma ac regula fidei ac veræ pietatis est, vt & mingant & crepent, atque etiam rûpantur omnes sacrificuli. Quod igitur de nostra ostentatione nos interrogas, scire te velim, mi Verro, nos non ad ostentationis ludibriũ Scripturas iactare, scilicet te, & tui similes eas suppressere conari, & adducere in contemptum. Cuius tui sceleris nos tibi socios habere cuperes, & adstipulatores.

QVÆST. 14.

Hic valido ariete nos abs te prostrerni existimas: & arguto admodum dilemmato

lemmate constrictos teneri.

Si unicuique (quod tu barbarè vtrique dicis) Verbum Dei & Evangelium clamosè prætendenti, statim credendum est.

Ergo nos Anabaptistus credere oportebat, & Anabaptistas nobis. Probatio huius posterioris consequentis, à natura relationi: Quum sint nostri discipuli, hoc est, quum è nobis exorti, & à nobis veluti plantati sint.

Hæc enim nonne tua sententia est Verro?

Sin minus unicuique credendum est, utcumque Verbum Dei & Evangelium in ore habeat ac prætendat:

Ergo nos Scripturis nihil efficiemus, sine Ecclesiæ (Romanæ) consensu & approbatione.

RESPONSIO.

Ex meris paralogismis ac deceptionibus hæc *aversata* contexta sunt.

Prioris partis antecedens quod attinet, nos iam dudum, mi Verro, ex ipso Apostolo ac discipulo Christi didicimus, non cuius spiritui credendum esse: Sed probandos esse spiritus, an ex Deo sint. I. Iohan. 4.1. Deinde etiam regulam dignoscendorum spirituum, ab ipso ibidem traditam, tenemus. Ex hoc cognoscite Dei spiritum, inquit, Quicumque Spiri-

Supra Scripturâ fese & Papam suum, & sua Conciliabula collocat hic Sacrifex.

tus cōfiteretur Iesum Christum in carnem
venisse (hoc est, tam de persona, & vera
incarnatione, quàm de officio eius rectè
sentit ac docet) ex Deo est. At quicun-
que spiritus non confiteretur Iesum Chri-
stum in carnem venisse (hoc est, tam in-
carnationis eius veritatē inficiatur, quàm
Officium eius extenuat, ac vilipendit) ex
Deo non est: sed hic est ille (spiritus) An-
tichristi, de quo audistis eum venturum
fuisse, & iam nunc in Mundo esse. Ex qui-
bus iam facilè intelligis, quid in vtroque
tuo antecedente negemus, aut conceda-
mus tibi. Nempe, non cuius spiritui teme-
rè ac falsò Scripturas citanti, ac præten-
denti, credendū esse: sed ei dūtaxat, qui fi-
deliter ac rectè eas citauerit. Quod quan-
do fiat, ex diligenti Scripturæ S. collatio-
ne, & ex vera, perpetua illa articulorum
fidei congruentia, & harmonia, quæ in
tota Scriptura cernitur, potest intelligi.
Cæterum quid hinc iam verissimè con-
sequatur concludaturque, id tu pro tua sa-
pientia, aut noluiti, aut non potuisti ani-
maduertere. Nempe, neque vobis, ne-
que Anabaptistis credendum esse: quum
neutri fideliter citetis, ac prætēdatis Scri-
pturas. Quid enim? Scripturas S. vultis
sub

sub pedibus habere: Et tamen iisdē Scri-
pturis authoritatem vestram, hoc est, ty-
rannidem stabilire vultis ac confirmare.
Subinde citatis: Tu es Petrus, & super
hanc petram ædificabo Ecclesiam meam,
Math. 16. Hoc perinde vobis sonat, ac si
dixisset Dominus: Tu es Petrus, & super
Romanum Papam, qui mox veniet, & in
templo Dei sese collocabit, ædificabo Ec-
clesiam meam. Item, quod addit Do-
minus: Et quicquid ligaueris erit liga-
tum, &c. Hoc perinde vobis est, ac si
dixisset: Quicquid Romana ista bestia pro
sua libidine & cupiditate decernet, id v-
trobique tam in cælo quàm apud infe-
ros, aut etiam in his terris, ratum erit. At
cur vobis non credendum sit, ratio est:
quia Petrus Christum confessus est, Fi-
lium Dei viuentis, adeoque verum & vni-
cum Redemptorem ac Mediatorem esse,
& lapidem illum viuum, super quem æ-
dificata ac fundata est Ecclesia. Vos au-
tem negatis Christum: non verbis qui-
dem, quæ vsque ad summam etiam osten-
tationem & hypocrisin non desunt vo-
bis, sed re ipsa & facto. Nempe dum
gloriam ipsius ei suffragantes, partim ido-
lum vestrum ipsius loco adoratis: partim

verò diabolicis vestris figmentis ea tribuitis, & assignatis, quæ non nisi præfatio Christi sanguine nobis potuerunt comparari: officium, mortem, & intercessionem eius enervantes, & præ vestris ludibriis ea habentes pro nihilo. Et in huius idolomania vestra confirmationem torquetis etiam Scripturas cæteras: quas verò torquere non potestis, contemnitis. Similiter etiam Anabaptistæ, partim mutilant Scripturas, dum Moſen ac Prophetas reiiciunt: partim certos duntaxat locos arripiunt, & ad suum detorquent sensum. Ut rectè statuunt fideles, neque his, neque vobis credendum esse: & potius vestri, quàm nostri discipuli, illi debeant videri. Siquidem Scripturæ sacræ contemptum à nemine facilius, quàm à vobis potuerunt addiscere: ut etiam ad hanc calumniam tibi sit responsum.

Quod igitur de Ecclesiæ tuæ Romanæ consensu & approbatione inferis, merum sophisma, & manifesta fallacia consequentis est. Non cuius scripturas iactanti, credendum est: Ergo Romano Pontifici & sacrificulis ipsius ac Monachis, qui sese supra Scripturas (id est Verbum Dei) collocant, easque partim adul-

terant

terant, suis sophismatibus & commentis, partim verò aspernātur, & contemnūt, credendum est, & vnicè auscultandum. Ego verò dico ob hanc ipsam causam, quia sese supra Scripturas collocant, & ad stabiliendam suam superbiam falso citant ac prætendunt Scripturas, eis neque credendum, neque auscultādum esse. Et hanc aio veram & naturalem esse consequentiam, quam te exposito tuo principio oportebat inferre. Papam verò vestri esse Ecclesiam ex idolomania vestra nondum testatum fecisti: Ex Scriptura enim certè id probare nunquam poteris.

QVÆST. 15.

Hic casum ponis, ex communi experientia, & usu. Deinde adhibita accuratissima distributione, nos violenter, nimirum in tuas partes pertrahis. Casus est. *Posse inter duos aut plures cōtrouersiam incidere, de loci alicuius recto sensu & interpretatione: sicuti id saepe accidit. Quaritur igitur: Quisnam decidenda cōtrouersia iudex & arbiter sit adhibendus.* Respondes tu, adhibita distinctione trimembri, in hunc modum: *Aut enim homo aliquis in-*
e. ij.

ter partes iudicabit: aut Scriptura, aut Concilium. Postea per *ἁποστολικῶν*, grauiſſimis rationibus priora duo membra destruis ac tollis, vt tibi videtur, vt eâdem grauitate statuas tertium. Obserua autem diligenter, mi Verro, quòd Scripturam à Concilio separas, aliter enim non tribus membris constaret tibi, aut absolueretur partitio tua.

Sic igitur argumentaris.

Si homo aliquis iudex & arbiter esse debeat: Errare is potest. Probatio cõsequentiſſima. Quia nos id dicimus. Quasi dicas, apud vos esse homines, qui errare nõ possint. Vnde ex nostra tantum confessione colligis omnium hominum iudicium esse excludendum.

Secundò: *Si scriptura adhibenda sit in iudicium, res perinde incerta ac dubia manet, inquis, ac antea fuit.*

Κατὰ τὴν οὐκὴν huius consequētis, ab interpretum inter te dissidentium discordia, & inde consequente incommodo ducta. Nempe quod alij aliter semper velint Scripturam interpretari. Vnde consequatur, vt lites ex litibus serantur, error verò ipse in quo hæretur, in dies fiat deterior.

Ἐπιμνησκόμενοι huius probationis ab exemplo

exemplo: Sicuti in iis Scriptura locis vide-
re est, inquis, qui de iustificatione hominis
citantur, quos apud vos (ita enim loqueris)
quisque suo peculiari modo, & alius subinde
aliter intelligere, & ex aliis Scripturis ex-
plicare vult.

Hinc tertio loco ceu necessarium, &
indubitatum consequens inferis, & con-
cludis: Nos igitur confiteri oportere, verum
ac tutum sensum locorum istiusmodi pugna-
tium aliter non posse, quàm per Concilium a-
liquod declarari: Tridentinum nimirum
intelligis aut huic aliquod simile.

RESPONSIO.

Ego credo montes crepuisse, quum
hæc oracula ederes, & tantum sapi-
entia tuæ nobis aperires thesaurū. Parti-
tio tua qua triplex iudicium genus nobis
constituas, perinde est ac si dicas: Incidē-
te controuersia de recto sensu loci ali-
cuius in Scriptura, tum aut homo aliquis
iudex & arbiter constituendus est: aut
Scriptura ipsa erit consulenda, aut pro-
uocandum ac deueniendum erit ad con-
cilium. Sed illorum duorum neutrum po-
test fieri, ob causas nimirum sapiēter abs-
te expositas & explicatas. Ergo ad Con-
c. iij.

70 CHRIST. AD PORTVM.
cilium erit prouocandum. Hoc est ad a-
finos, aut similes aliquas bestias, quæ ne-
que in humani generis complexu conti-
neantur, neque Scripturæ S. vllam ratio-
nem aut intelligentiam habeant. Hu-
manum enim omne genus primo distri-
butionis tuæ mēbro, ni fallor, exclusisti.
Scripturam autem S. altero membro re-
iecisti. Itaque tertium locum sub nescio
cuius Concilij nomine, bestiis aut afinis
tribuis, qui neque homines sint, neque
Scripturam morentur: Et tamen in tali
causa iudices esse debeant & arbitri. At
ego tibi nego consequentiam. Quia afini
nihil sciunt, quàm Scripturam pedibus
calcare: Quod & vos facitis Domine Ver-
ro. Ergo vos estis Afinus, vt saluo vestro
honore dicam.

Quod ad rem totam attinet, ea sic se
habet: Sacræ scripturæ interpretationem,
non priuato, siue vnus, siue plurium ho-
minum iudicio competere, aut commit-
tendā esse, vltro tibi damus: Vt tu id rectè
nostro ipsorū testimonio & cōfessione cō-
probes ac cōfirmes. Iā enī antea ex D. Pe-
tro didicimus, nullā Prophetiā Scripturæ
ἰδίας ἐπιλύσεως, id est, propriæ explicatio-
nis siue interpretationis esse. Quicquid e-
nim

nim homo in rebus diuinis sapit extra Scri-
pturam, aut quicquid ex temerario ac
proprio præiudicio ad Scripturam adfert,
eique admiscet, id nihil aliud est, aut
esse potest, quàm error ac tenebrę: quum
homo non sapiat per se, ea quę Dei sunt:
sed ea duntaxat quę sunt carnis. Itaque
non modo errare posse, sed & errare ne-
cesse esse dicimus eum, qui extra Scriptu-
ram de Scriptura, & eius consensu, ex se-
ipso iudicare velit.

Cæterum quum hoc ita sit, & tu ipse
huius rei nobis testis sis, quid igitur est,
quod priuatam Scripturę interpretandę
licentiã subinde obiectas nobis, & quasi
eam, vel ipsi nobis vsurpemus, vel eandẽ
concedamus aliis, nobis exprobras? An
non oportebat mentientẽ esse memorẽ?

Quod autem secundo loco dicis, i-
mo blasphemo ore blateras de rebus du-
biis & controuersis Scripturam S. non
consulendam esse, neque ad locos obscu-
riores, de quorum sensu dubitetur, expli-
candos adhibendam, id tum probabis, ac
persuadebis nobis si planum ac testatum
feceris, hoc quod dicis, ipsi S. Scriptu-
ræ, id est, ipsi claro Dei verbo, quod tu
reiciis consentaneum esse: Et vbi osten-

deris ipsum Spiritum sanctum sese non abundè explicare in Scriptura, & sui ipsi esse interpretem. Proh pudor ac nefas! hanc vocem etiam à Parocho, & Ecclesiæ antistite audiri S. Scripturam non cõsulendam & scrutandam esse in rebus dubiis & controuersis. Quid igitur est, quod Spiritus S. per Prophetã clamat: Si dixerint ad vos: Sciscitami Pythones & diuinos, &c. Nũquid non populus cõsultat Deum suum? num pro viuis ad mortuos?

Yef. 8.

Hebraũ
enim cõ
textum
vide.

תורה

Ad legem & ad testimonium: Quod si non dixerint iuxta verbum hoc, non est in eo (matutina) lux? En ad legem, id est, ad ipsum scriptum Dei verbum, & ad testimonium, quod in lege continetur, Spiritus sanctus nos ablegat, vt inde discamus Dei ipsius erga nos voluntatem. At tu impie Sacrifex audes ipsam legem ac totam Scripturam, quæ legis nomine censetur, à sui ipsius explicatione & ab interpretatione diuinæ voluntatis prorsus excludere & amãdare, vt ex qua nihil certi ac solidi disci possit. Sed quàm impia ac prophana tua sentẽtia, tam vanæ ac falsæ etiam sunt eiusdẽ probationes. Dicis, si Scriptura adhibeatur ad discutendas obscuriores in ea sentẽtias, de
qui-

quibus fortè ambigitur, rem æquè incer-
 tam ac dubiã manere, atque antea fuerit.
 Cedò autem quo tandem argumẽto pro-
 bas hoc? Nempe vsitatã tibi accidẽtis fal-
 laciã rursus adhibes, eãmq; rursus obiicis
 nobis pro solida ac firma demõstratione.
 Quia scilicet nonnulli Scripturam ipsam
 in diuersum sensum trahant. (Nam om-
 nes id facere, citra apertum mendacium
 dicere non potes.) Vnde consequatur,
 vt lites duntaxat ex litibus serantur, &
 errores non tollãtur, sed magis ingraues-
 cant, & confirmẽtur. At mi Gerro, quæ-
 stio non erat, quid homines quidam am-
 bitiosi moliãtur, & inquieti: Sed quantũ
 Scriptura ipsa lucis in se habeat, ad discu-
 tiendas errorũ nebulas, & ad nostros ani-
 mos dubitatione liberandos, si qua fortè
 incidat. Quid tũ enim si cæcis nihil clarũ
 sit, aut lucidũ? Nũ propterea lux ipsa me-
 ridiana lux esse desinet? Ita si turbulentis
 quibusdã ingenis nihil placet, & nihil sa-
 tisfacit quicquid vsquã habetur in Scri-
 ptura, quid hoc ad æternam & immotam
 Dei veritatẽ? Num propterea Dei ver-
 bum erudire eos nõ poterit, qui in eo re-
 uerenter, ac piẽ, & modestẽ volunt ac-
 quiescere? Confer igitur præclaras ac
 pias scilicet tuas sententias, cum ipsa

Scripturæ S. veritate, vt quantum pietatis ac religionis in te sit, inde agnoscas. Psal. 19. 7. dicit Psalmista: Lex Domini perfecta (est) instaurans (siue conuertēs) animam: Testimonium lehouæ fidele, erudiens in sapientia paruulū: quod Vulgus significāter reddidit: sapientiā præstans paruulis.) Statuta lehouæ recta exhilarantia cor: præceptum Domini purū, illuminans oculos. At tu Verro, impie reclamare audes, Scripturam S. quæ Legis nomine intelligitur, non instaurare animas nostras, & nequaquam sapientiā nobis præstare, sed omnia dubia & incerta reddere: item non exhilarare corda nostra, sed ad lites & contentiones ea magis inflammare: denique nequaquam oculos nostros illuminare, sed magis in errores nos inducere ac præcipitare. Dauid clamat ac testatur coram Domino: Lucerna pedimeo verbum tuum, & lux semitis meis. Psal. 119. 105. At tu in conspectu Dei & angelorum reclamare non erubescis, id errorum tenebris nos magis inuoluere & implicare. Item, Psal. 73. testatur Psalmista, se graui dubitatione de Dei prouidentia iactatum ac perculsum fuisse, ex secūdo ac prospero impiorum

rum successu: neque ex ea sese euoluere & expedire potuisse, donec in Sacraia Dei ingressus: ibidem (ex eius videlicet verbo) didicerit mirabilia ipsius iudicia. At tu impio ore & audacter pronuntias, Scripturam S. nulla dubitatione, nulloque errore nos liberare posse. En tuã erga S. Scripturam, id est, erga sacrosanctum Dei verbum, reuerentiam. Hoc scilicet est humiliter, ac reuerenter contemiscere ad Verbum Domini. Ies. 66.

Vt tamen non nihil dicere videaris, & furo aliquo tegas, aut declines blasphemix crimen, addis adhuc exempli causa *ὑπόδειξις*, id est, demonstrationem eius quod dixisti, & *ὑπομνηστικῶν* à singulari vno documento desumptam, vt tu existimas, quum dicis, id quod dixisti, ex iis saltem locis conspicuum esse, qui de iustificatione hominis à nobis citentur, quos videlicet apud nos alij aliter se per interpretari velint, & ex aliorum locorum Scripturæ collatione explicare.

Prius quod dicis, falsum est, & abs te confictum: Alterum manifestam *ἀπίσταν* habet, sicuti audies: Primò enim falsissimum est, vllam inter nos de vera hominis iustificatione controuersiam aut

vllum diffidium esse: propter quod Scri-
 pturas S. de iustificatione nos erudientes
 in diuersos sensus trahamus: quum pro-
 fus contrarium, ipsa nostrarum Ecclesia-
 rum concordia, omnia nostrorum scripta
 & omnes nostræ confessiones testentur.
 Quid tum enim si quidam *παρείσακτοι &*
ἐπεροδιδασκαλοι subinde irrepunt & sese
 insinuunt ad turbandam Ecclesiæ pacem
 ac tranquillitatem? Num propterea no-
 bis constare non potest vera in Christo
 concordia? Quod si malè aliqui de iusti-
 ficatione sentiunt ac docent, quare eos
 non tibi potiùs, quàm nobis accenses, &
 in tuo eos habes albo? Quàm piè enim
 ac reuerèter de iustificatione nostri per
 Christum sentiatis ac doceatis vos sacri-
 ficuli, ipsi nouistis: & monstrosa illa fig-
 mentorum vestrorum nomina abundè
 id testantur: præuisa opera ac fides: me-
 ritum ex congruo & condigno, opus o-
 peratum: opera non meritoria dūtaxat,
 sed & supererogationis satisfactiones, &
 indulgentiæ: Ignis purgatorius adhuc
 post hanc vitam, vbi nullus pœnitentiæ
 locus est, quæ omnia ad eneruandam gra-
 tiam iustificationis, ac destruendum me-
 ritum Christi, à vobis conficta & excogi-
 tata

tata fuerunt. Et ut hæc specie aliqua tue-
ri possitis, qua vel versutia in torquenda
Scriptura, vel impudentia in contemnē-
da putas vobis esse opus? Denique quo-
modo etiam fieri potest, ut in diuersos
sensus à nostris distrahantur hi loci Scri-
pturæ, si omnes in vnum & eundem finē
citantur, nempe ad probandam gratui-
tam in Christo iustificationem? Itaque
nihil ad nos hæc calumnia, sed in ipsum
suum authorem recidit.

Quod autem *ἐνυπόθεως* causâ addis,
nos ex aliis scripturis, locos illos, iustifi-
cationē hominis concernētes, interpre-
tari solere: annon eo ipso ab omni crimi-
ne absoluis nos, tibi ipsi verò turpiter cō-
tradicis, te ipsum palàm mendacij argu-
ens? Nōne ipsi Spiritui sancto sui ipsius
permittere interpretationem? Et neque
addere aliquid ad Dei verbum, neque de
eo quicquā detrahere? Hæc verò annon
Orthodoxa demum & rectissima inter-
pretandæ Script. ratio est, priuatæ expo-
sitioni ex diametro opposita, atque repu-
gnans? Præsertim verò si nostram fidem
& integritatem in conferenda Scriptura
omnes boni ac pij, adde etiam docti &
eruditi homines agnoscere possint ac

Vide Au-
gust. lib. 2
de doctr.
Christ. ca.
9. & 11. b.
& lib. 9. c.
28.

probare? Agnosce igitur ἀντιλογία^m tuam
 Et vel tuo exemplo disce tantam vim
 veritatis esse, vt confessionē sui, ab ipsis
 etiam hostibus aliquando extorqueat, &
 ad ferendum sibi testimoniū eos compel-
 lat. Quoniā igitur criminationes tuæ fal-
 sęprehenduntur ac sunt, falsa etiam
 assumptio tua sit necesse est, quā illis vo-
 luisti confirmare. Nempe ad diudican-
 das controuersias, Scripturam sacrā non
 consulendam vel adhibendam esse: sed
 ceu incertam & ambiguam repudian-
 dam.

Tituba-
 bit fides,
 si diuina-
 rum scri-
 pturarum
 vacillet
 autoritas
 inquit,
 Augusti-
 nus lib. 2.
 de Doctr.
 Christ.
 cap. 33.
 Alibi au-
 tē S. Scri-
 pturę au-
 toritatē,
 autoritati
 Concilio-
 rum ma-
 nifestē an-
 teponit.
 Vt contra
 Maximū.
 lib. 3. cap.
 14. & de
 Bapt. cō-
 tra Dona-
 tist. li. 2. c.
 3. & c.

Hęc quum ita sese habeāt, vide igitur
 quā solidē tertio loco inferas: Necessē
 se igitur esse nos fateri locorum istiusmo-
 di pugnātium, rectum ac genuinum sen-
 sum, non aliter quā per Concilium
 aliquod determinari, siue declarari posse.
 Quā verē enim hoc inferas, ex iis quę
 dicta sunt, intelligis: Sed tamen cuiusmo-
 di sit, tecum est expendendum: si hoc v-
 num præfatus fuero. Nempe, nos nullum
 legitimum horrere aut detrectare Con-
 cilium, in quo videlicet pij ac docti ho-
 mines & diuinę veritatis amantes, sine
 præiudiciis secundum Dei verbum in ge-
 nuino suo sensu acceptum, id est, seiplo
 exposi-

expositum & explicatum, liberè pronū-
 tiant, adeoque ad ipsas Scripturas sacras
 omnia referant, & exigant: ipsi quoque
 iisdem tanquam Dei ipsius voci, per om-
 nia sese submittent. Neque enim bo-
 norum virorum iudicium, quibus Veri-
 tas ac gloria Dei curæ est, exhorrescimus
 aut fugimus conspectum, modò Deo &
 Verbo eius primæ semper partes tribuā-
 tur. At tu quid Concilij nomine deno-
 tes, quis est qui non intelligat? Nempe
 impurissimorum idololatrarum, hoc est,
 Monachorum & Sacrificulorum, tabu-
 larumque contra Christi veritatem, &
 Ecclesiam conspirantium, æquè impurū
 conuenticulum, quorum Princeps & ca-
 put, Romanum illud vestrum idolum sit.
 Atque horum auctoritatem, vt Pauli va-
 ticinium compleas, te non pudet supra
 ipsam Scripturam etiam, ac Dei verbum
 collocare. Vis enim eos de Scriptura, ac
 vero eius sensu statuere, ac pronuntiare:
 verum non ex Scriptura rectè exposita
 & intellecta: sed ex suo ipsorum sensu, iu-
 dicio & arbitrato, prout ipsis visum fue-
 rit illam admittere vel improbare.

Hoc autem nunc dicito mihi Gerro,
 quid aliud est, quàm priuatam quorun-

80 CHRIST. AD PORTVM
dam interpretationem, vel potius prophanationem Scripturæ nobis obtrudere velle, pro expositione eius Catholica & Orthodoxa? Scire enim debes, si vel centum millia Monachorum, Sacrificorumque conspirēt inter se, ac de Scripturis quidem & earundem autoritate ac sensu, sed non ex Scripturis pronuntient, aut pro illis placita sua nobis obtrudant, tamen nihil id aliud, quàm priuatam quorundam interpretationem, & superbum ac temerarium præiudicium fore, eo vel solo nomine nobis repudiandum. An enim impura illa colluies, quæ sese Romano apostatæ addixit in obsequium, Dei verbo præscriberet, eiusque præiudicaret veritati? Aut si hoc facere non erubescat, nū tu coges nos in impiis eius placitis ac decretis, omissis Scripturis sacris acquiescere? Dei autē verbū, id est, Scripturas, præ vestris ludibriis habere pro nihilo? Desine igitur λησεισθαι vestra conciliabula, pro ipsis sanctis & Orthodoxis, & Oecumenicis conciliis nobis venditare: & rasam vestram colluuiem iactare, pro ipsa Christi Ecclesia: denique quæuis vestra placita ac decreta pro ipsis Scripturis sacris nobis obtrudere, hoc est, pro ipso

ipso claro Dei verbo, & vera eius expositione. En Verro, quàm arguta partitione constringas nos: & quàm potenter in tuas partes nos pertrahas: denique ad quam eadem confessionem tuis argutiis nos perpellas.

QVÆST. 16.

Nulla alia causa est, cur per Scripturam tam multe contentiones excitentur, tam multe hereses, siue sectæ exoriantur, & tam multe animæ pereant: quàm quòd probatus salutiferi verbi Dei sensus, quem Ecclesia à Spiritu sancto habet, contemnitur: illud autem secundum rationem humanam nouo modo prædicatur.

RESPONSIO.

Paralogismis exstruxistis Papatū vestrum, & iisdem eum vultis tueri. Ad eleuandam Scripturæ sacræ auctoritatem, tria sophisticè illi affingis.

i. Quòd rixæ & contentiones ea excitentur, hoc est, quòd rixandi ac contendendi materiam præbeat, non eo modo ac sensu intellecta, ve explicata, quem Romana vestra Ecclesia à Spiritu sancto habeat. Hoc enim prætextu, veluti larua,

putas te nobis posse imponere, sicuti tuis imponis.

2. Quod sectas gignat ac hæreses.

3. Quod multis causa exitij sit, & interitus.

} Eadem de causa

In quibus omnibus turpissima rursus accidentis fallacia est, cum petitione principij tui coniuncta, tam manifesta omnibus, quam vobis vsitata ac peculiaris. Nec tamē vtraq; hæc tibi sufficere potuit, nisi accumulares etiam tertiam, non causam, vt causam, id est, falsam causam pro vera ponendo. Quod enim ad primum illud attinet, multi sunt, fateor, qui contentiones & rixas excitant, iisque magna cum audacia prætendunt Scripturas, atque adeo ex Scripturis etiam arripiunt, rixandi tum materiã, tum occasionē. Sed nondū probasti, Verro, script. ipsius vitio, & nō potius ambitiosorū, & cōtentiosorū hominū culpa, id est malitia & impetitate id fieri: vt tam faciliē inde concludere possis, quam te id posse existimas: Scripturam aut vestro arbitratu explicandam, aut prorsus negligendam & abdicandam esse. Quid enim? Annon etiam Paulus queritur, multos dissidiorum & scan-

scandalorum authores esse, quos à fidelibus obseruari vult? Sed num eius rei causam siue culpam in ipsam Scripturam reicit, quam huiusmodi impostores solebāt prætendere? Ac non potius eos dicit prætter siue cōtra doctrinam id facere, quam fideles didicerint, quæ quidem tota Scriptis Prophetis & apostolicis comprehenditur? adeoque non à Scriptura a doctrina, quā illa continet, sed ab ipsis impostoribus eos iubet declinare? Rom. 16. 17. Hinc est quod Augustinus dicit: Sacramenta si eadem sunt, ubiq; integra sunt, etsi prauè intelliguntur & discordiosè tractantur: sicuti Scriptura ipsius Evangelij, si eadem ipsa est, ubique integra est, etsi innumerabili falsarum opinionum varietate afferatur. De Baptismo contra Donatistas lib. 3. cap. 15. Quid igitur Scripturæ sacræ detrahunt ambitiosa & contentiosa ingenia? Aut quid puro Dei verbo cum hominum prauitate, quam ad illud ipsi afferunt, non autem hauriunt ex illo?

Eadem etiam reliquorum duorum, quæ attexis solutio est. Quod enim secundo loco addis, hæreses inde nasci, nempe, quia Scriptura non vestro arbi-

tratu intelligatur, rursus Scripturæ sub hoc prætextu tribuis, quod non nisi ex diabolo, & impiorum hominum malitia, & prauitate proficiscitur. Paulus dicit, oportere etiam hæreses inter fideles esse. 1. Cor. II. 19. Verum non dicit, Scripturæ ipsius vitio id fieri: sed eorum prauitati hoc relinquit, quos innuit non probatos esse. Lōge igitur aliter Augustinus, quàm tu, de hac re loquitur ac sentit: Nempe lib. I. de Trinit. ca. 3. vbi cùm quorundam errorem de scriptis suis malè iudicatum, sibi dicit non tribuendum esse, addit veluti causam his verbis: Quandoquidem nec ipsis sanctorum librorum authoritatibus vllō modo quisquam rectè tribuerit, tam multos & varios errores hæreticorum, quàm omnes ex iisdem Scripturis, fallaces atque falsas opiniones suas contra Manichæos lib. 2. ca. 8. dicit. Matrem omnium hæreticorum superbiam esse. At tu superbè, & contumeliosè Scripturæ id imputas, quod multi sunt hæretici. Idem de hæres. ad quod vult Deum, dicit, quid faciat hæreticum, regulari quadam definitione comprehendi non posse, aut difficillimè posse. At tu promptè definis,

Et contra
Epi. Fūd.
cap. 6.

definis, qui Scripturam non intelligat, sicuti tu eam intelligendam dicis, eum esse hæreticum.

Atque hinc etiam tertium dicis permanere, nempe ut tam multorum animæ pereant. Adde ad explendam sententiam: quot perdendi potestatem Romanus vester habet Pontifex: cui tamen nemo possit dicere, cur hoc facis? Sed hic seposito paulisper tuo prætextu dic mihi: si Scripturæ ipsi imputandum est, quod multi pereunt, propterea quod illâ ad suam perniciem iidem multi abutuntur: annon eodem nomine reliqua etiam omnia præstantissima Dei dona damnari possint. Quid enim donorum usquam à Deo habemus, quod non in perniciem plurimorum conuertat pudenda hominum ingratitude, & ipse illorum abusus? Ut igitur de Scriptura ex Scriptura tibi respondeam, num Paulinis Epistolis, sicut & reliquis Scripturis villo modo imputandum D. Petrus dicit, quod multi ad suum ipsorum exitium eas detorquet, ac non potius ipsorum inscitiae hoc tribuit ac peruersitati? 2. Petr. 3. 16. Dic etiam an Euangelium Christi, quia odor mortis ad mortem est, iis qui pereunt, propterea

Vide in
Décret.
Grat. dist.
40. c. Si
Papa.

2. Cor. 2. 15.
16. & 4. 3.
4. 1. Cor. 1.
23. 24. Rō.
7. 16.

non sit odor vitę ad vitam, iis qui seruan-
tur? 2. Cor. 2. 15. 16. Et quia illis qui pereunt
tectū est: propterea sua luce, ac suo splen-
dore non irradiet ac illuminet electos?
Denique quia ludæis offendiculum est,
Gręcis verò stultitia, num propterea non
sit Dei sapientia, & Dei potentia, nempe
ad salutem omni credenti? Quo igitur
argumēto tu probabis, Scripturę lectio-
ne, auditione, meditationeque homini-
bus interdendum esse, quia multi ex ea
perditionis suę occasionem arripiunt?
Nunquam certè illud concludes, nisi hoc
ostenderis, Scripturę ipsius vitio, & cul-
pa id fieri, & non potius per accidens,
nempe, hominum ipsorum peruersitate
præter & contra Scripturam.

Sed nunc bellam tuam probationem,
& æquę egregiam eiusdem confirmatio-
nem videamus: qua & causam falsissimam
pro vera ponis, & ad eam fucandam, bis
tuum repetis principium, quo & tibi, ac
tuis soles illudere. Tria illa maxima mala
ex eo euenire dicis, quia probatus Scri-
pturę, id est, saluiferi Dei verbi sensus
contemnitur, & secundum humanam ra-
tionem, ac nouo modo illud prædicatur.
Quis autem sit probatus ille sensus digito
monstras?

mōstras, quum eum esse dicis, quem ipsa
(Romana videlicet) habeat Ecclesia: &
vt hoc ita esse videatur, addis eam à Spi-
ritu sancto illum habere. Sic igitur ar-
gumentaris.

Quia Scriptura sacra non secundum
genuinum suum sensum rectè intelligi-
tur, sed nouo modo prædicatur, secundum
humanæ rationis intellectum: ideo tam
multas contentiones parit, & hæreses gi-
gnit, & tam multi homines pereunt. Sed
quando non intelligitur Scriptura in pro-
bato illo sensu, quem Romana Ecclesia
habet, tum nequaquam rectè, sed nouo
modo intelligitur & prædicatur, nempe
secundum humanæ rationis intellectum:
Et hoc ipsum fit ab Euangelicis.

Ergo quia non Romanæ Ecclesiæ mo-
re intelligitur ab ipsis, ideo mala illa eue-
niunt: neque vlla alia illorum causa est.

Probatio minoris est. Quia quum Ro-
mana Ecclesia, vera Ecclesia Catholica
sit, genuinum ac probatum Scripturæ sen-
sum habet à Spiritu sancto.

Respondeo tibi ad maiorem: Veram
illam esse, si incommoda & mala illa, quæ
commemoraras non Scripturæ ipsi per se,
sed detortæ, coactæ, ac falsæ eius exposi-

De Gene-
si ad Lit.
lib. 7. c. 9.

tionem tribuas. Hæc enim patrocinatur ac
seruit hæreticis, à quibus etiam proficisci-
tur: non Scriptura. Sicuti id etiam testa-
tur Augustinus, quodam in loco, quum
ait. Neque enim non omnes hæretici
Scripturas Catholicas legunt, nec ob ali-
ud sunt hæretici, nisi quod eas non rectè
intelligentes, suas falsas opiniones con-
tra earum veritatem pernicaciter as-
serunt.

Quod autem Minorem, id est Assum-
ptionem tuam, & eiusdem probationem
concernit: Tum concedemus tibi, vos
Spiritus sanctum & ab eo genuinum, ac
probatum salutiferi verbi Dei sensum ha-
bere, si planum ac testatum feceris, ex
eodem salutifero Dei verbo, Romanen-
sem vestram factionem, id est, Prælato-
rum, Monachorum, & Sacrificorū illam
colluuiem, veram Christi Ecclesiam esse,
quæ salutifero eius verbo obtemperet, in
eoque acquiescat: non autem ei præscri-
bere ac dominari velit. Nam certè, vera
Christi Ecclesia, quæ ex Spiritu eius ge-
nita est per verbum, illud ipsum verbum
ipsius audit, eique reuerenter obtempe-
rans, tota in eo acquiescit. Quia quicum-
que ex Deo est, is audit verbum Dei.
Ioh. 8. 47.

Ioh. 8. 47. Quum autem vos omnia faciatis contraria, & vos ipsos efferatis supra Scripturas, quæ salutiferum illud Dei verbum sunt, qua fronte quæso, nihilominus tamen Spiritum sanctum audetis iactare, & probatum Scripturæ sensum vobis vendicare: denique vos ipsos vendicare sub veræ Ecclesiæ Dei titulo? Annon enim Verro, hic vnus probatissimus vobis Scripturæ sensus est: eam vestro oportere arbitrio subiacere, vt eam admittatis, aut nō admittatis, quoad vobis fuerit visum? Annon vos ipsos, & conciliabula vestra, longè suprà Scripturam extollitis? Denique traditiones & figmenta vestra annon præferre audetis verbo Dei salutifero? Itaque quem spiritum habeatis, ex hoc vel solo, quod iam dictum est, potest intelligi: nēpe Spiritum illum superbiæ, quem Augustinus testatur hæresen, & hæreticorum omnium authorem & parentem esse.

En Verro, cuius nouitatis tu accuses nos, & quàm iusta & grauis tua querela sit: dissidia ac contentiones excitari, hæreses nasci, & multas animas perire, quia nos nolumus Scripturam S. ex vestro cerebro, id est præscripto ac sensu interpre-

tari. Quasi verò non insignis & maxima, ac noua hæresis sit, priscis illis seculis inaudita, Scripturam S. pro nihilo habere: sicuti vos facitis. Deinde quàm vera vestra gloriatio sit: vos Spiritum Dei sanctum, & ex eius instinctu ac reuelatione, probatum Scripturæ ac verbi Dei saluti-feri sensum siue intellectum habere. Quum qualem intellectum habeatis Scripturæ, & quàm fideliter cum vera Christi Ecclesia custodiatis ipsius Verbum, facile liquere omnibus possit, si quis vniuersam doctrinam & cultum vestrum, id est, infirmitas vestras abominationes, cum quibus Spiritus Dei nihil commune habet, cum illo conferat.

QVÆST. 17.

Qui doctrinam suam, ad Euangelij normam non exigunt, sed potius è contrario, Euangelium ipsum suo præiudicio, arbitrioque volunt subiectum esse: illi ab eò destantur, nouum illud Euangelium, quod prædicant Scriptura minimè consentaneum esse. Lutherus autem illud fecit: hoc est, doctrinam suam non Euangelio, sed Euangelium suo præiudicio & arbitrio voluit subiectum esse:

Ergo

Ergo nouum istud Euangelium, quod Lutherus predicauit, & adhuc sectatores ipsius predicant, Scriptura minimè consentaneum est.

Profyllogismus minoris, id est, assumptionis probatio est. Quia Luthero bona opera non accepta sunt: ideoque S. Apostolis, qui de illis scripserunt, tumultuosè aduersatur.

Episyllogismus, siue ἐπιλογισμὸς hu-
ius probationis à duplici testimonio.

I. Quia intrepide ac liberè scribit D. Iacobi Epistole nihil esse tribuendum: hoc est, non habendam pro Canonica. 2. Quia inter quatuor Euangelistas vnum duntaxat, nempe Ioannem, dicit spiritualem scriptorem esse. Ratio: Quod reliqui tres bonis operibus nimium tribuant: hoc est, nimis illa extollant. Hic enim verborum tuorum sensus, & hæc argumenti tui ἀνάλωσις est.

RESPONSIO.

TVo te gladio nobis iuāguldum præbes. Totum enim argumentum in vos ipsos verissimè competit: adeoque multò euidentiore assumptionis demonstratione in vos retorqueri potest, quàm

92 CHRIST. AD PORTVM
tu tuam probaueris. Quàm libèter enim
hanc maiorem tibi damus?

Quicumque doctrinam suam ad Euan-
gelij normam nolunt exigi, sed Euan-
gelium potiùs (i. Euangelicam scripturam)
suo ipsorum præiudicio arbitrio que vo-
lunt subiectum esse: ij abundè testantur,
Euangelium quod prædicant, nouum,
Scripturæ verò S. minimè consentaneum
esse.

Iam verò, en etiã verissimã assumptio-
nem tibi: Pontificij, Prælati, Sacrificuli, &
Monachi, qui sese Ecclesiæ catholicæ no-
mine iactitant, illud faciunt, hoc est, do-
ctrinam suam non Euangelio ac Scriptu-
ræ, sed Scripturam totã, adeóque ipsum
Euangelium suo præiudicio, arbitrioque
& authoritati volût esse subiectum. Aut
nega hoc, si potes. Quid enim aliud con-
tendisti tribus quæstionibus præcedenti-
bus 14. 15. & 16?

Ergo Euangelium, quod vos sacrifi-
culi prædicatis, nouum, Scripturæ verò
sacræ minimè consentaneum est.

En mi Verro, argutissimas tuas argu-
tias: quas fortasse non sperasti à nobis
posse intelligi. En vt turpiter te des: qui
tuo te laqueo induis, & vt forex, proprio
te prodis

te prodis indicio. Sed tamen assumptionis tuæ bellam probationem videamus. Lutherum dicis bona opera improbare: ut quæ ei non sint accepta. Cedò autem quo argumento? Nempe quia Diui Iacobi Epistolã reiicit: Et Iohannem Evangelistam præfert tribus reliquis: quòd hi bonis operibus nimium tribuât: hoc est, ut ego intelligo, nimis ea extollant.

Quòd ad Epistolam Iacobi attinet, an tibi mirum videtur, eum ab initio, vestra importunitate compulsus, de eius autoritate non nihil dubitasse: quum non ignorares, etiam apud Veteres de ea dubitatum fuisse. Et quum fuerit dubitatum, quis tamen vnquam repertus est, qui inde concluderet, sanctis illis viris bona opera displicuisse, minúsque probata fuisse: aut eos propterea noluisse suam doctrinã, & seipsos Evangelio, & S. Scripturis subiicere: sicuti te hîc non pudet audacter concludere? Vide si vacat tibi, & si vis, Ecclesiast. hist. Eusebij, lib. 2. cap. 23. ad finem: & lib. 3. cap. 25.

De bonis operibus quid senserit ac docuerit Lutherus, id clarè & abundè ipsius scripta, de hac re edita, testantur: Ut non immeritò aliquid saltem pudoris abs te

requiri possit. Sed exosus vobis est Lutherus, quia vestra mala opera in lucem protraxit, taxauit, refutauit, vosque toti mundo ex iis agnoscendos præbuit: populum verò à vestris superstitionibus reuocare studuit ad veram pietatem.

De Iohannis verò cum tribus reliquis Euangelistis comparatione, quod Luthe-
ro tribuis, non est quod quisquam tibi respondeat, quum locum non indices. Id quod te, si syncerè & candidè ageres, vel maximè facere oportuit. De Iohannis autem inter Euangelistas eminentia, quid Augustinus sentiat, ac scribat, si nescis, vide lib. eius 1. de consensu Euangelist. cap. 4. Tres tamen isti Euangelistæ, inquit, (nempe Matth. Marc. & Luc.) in his rebus maximè diuersati sunt, quas Christus per humanam carnem temporaliter gessit. Porrò autem Iohannes ipsam maximè diuinitatem Domini, qua Patri est æqualis, intendit, eamque præcipuè suo Euangelio, quantum inter homines sufficere credidit, commendare curauit. Itaque longè à tribus istis superius fertur, ita vt hos videas quodammodo in terra cū Christo homine conuersari: illum verò transcēdisse nebulam, qua tegitur omnis terra

Et quis est, qui magis vrgat opera vera & non simulate Charitatis, quàm Iohannes? Sed hoc iste existimat Lutherum ignorasse.

terra, & peruenisse ad liquidum cœlum, &c. Lib. autem 2. cap. 6. dicit, Iohannem Apostolum in Euangelistis quatuor eminentissimum esse. Et cap. 45. dicit, Iohannem multum à tribus Euangelistis eo distare, quia magis in sermonibus, quos Dominus habuit, immoretur, quàm in factis, quæ mirabiliter fecit. Et hæc quidē Augustinus. A quo non puto Lutherum dissentire: nisi id clarè ostenderis.

Sed sperasti tu, si vni saltem Luthero posses maculam aspergere, te continuo vniversam nostram doctrinam subuersurum. Quasi ab vno Luthero, aut quocumque alio, perinde pendeamus, atque vos à tricipite vestro Pontifice. Et quasi doctrina nostra, Lutheri duntaxat doctrina sit: Et non potius Christi & Apostolorum: in ipsis etiam Prophetarum scriptis fundata. Ita enim ab vno Luthero, ad totam Euāgelicam doctrinam argumentaris: hoc est, à particulari ad vniversale: vel potius à minima aliqua particula, ad ipsum totum, & ab accidente aliquo fortuito, ad ipsam veram, ac totam rei substantiam. Quasi verò si vna aliqua in re Lutherum posses reprehendere, propterea necesse esset, totā religionem

96 CHRIST. AD PORTVM
ac fidem concidere. Sed audi, aliis adhuc
machinis ad hanc debellandam tibi erit
opus. Nempe ipsis Scripturis. Ex quibus
si demonstraeris nouum esse nostrum
Euangelium, en Verro, prorsus viceris.
Iamverò ceu confessum principium hoc
sumis, quod tibi tamen vel maximè erat
probandum. Itaque nihil aliud, quàm ca-
lumniosum & impudentē Sophistam a-
gis. Noua tibi est veritas Euāgelica, quia
tu superstitionibus & mēdacijs assuecus
es: vt hæc tibi sint antiquissima. Talibus
igitur Strophis vobis opus est: quia ex gra-
tia Dei nihil meliùs habetis: Veritati au-
tem contradicere semel vobis est decre-
tū. Et ad hoc ipsum tu & Canisius tuus,
cum vniuersa catulorum ipsius turba, à
vestro idolo conducti estis.

QVÆST. 18.

Cum fremitu & indignatione exclama-
mas. *Annon hæc (insignis) contume-
lia in Christum Seruatorem sit, quod Prophe-
tam Iesaiam Iudaicè magis quàm Christia-
nè interpretemur: vbi de Christo vero Mes-
sia ille vaticinetur: vt exempli gratia vox
Almah. Ies. 7.*

Argu-

CONTRA VERRONEM. 97

Argumentum igitur tale est.

Quicumque Prophetam Iesaiam, de Christo vero Messia vaticinantem Iudaicè magis quàm Christianè interpretantur, ij in Christum contumeliosi, & sacræ Scripturæ corruptores sunt.

Evangelicis autem doctores ac ministri illud faciunt. Ergo Christum contumelia afficiunt, & Scripturam ipsam corrumpunt.

Probatio assumptionis: Vt exempli gratia vox ALMA. Ies. 7.

RESPONSIO.

Ἄφρον ληρῆς ἐπεσβολῆ: Et neque quid Iudaicum neque quid Christianum sit, aut quid vox αλμα (Haalmah.) in Hebræo significet, intelligis: placuit tamen tibi ad complendas cauillationes tuas etiam hoc inferere: Nempe quia stultitiam tuam inscitiam prodere maluisti, quàm videri nihil posse reprehendere. Contumeliosam dicis nostram Iesaiæ Prophetæ interpretationem esse, & tamen cuiusmodi hoc sit, ne verbo quidem explicas. Expositionem autem vllam ceddò quo tandem argumento reprehēdis? Voculam ipsam Almáh, protrudis in a-
ciem, exempli gratia: ipse verò pruden-

98 CHRIST. AD PORTVM
ter tibi post principia caues, quia facile
sensisti, tibi vires & arma deesse ad pu-
gnandum. Scilicet mi Gerro, quia tu e-
xempli gratia es asinus, ideò omnes cre-
dere debent, vocem Almah, hereticè, vel
Iudaicè, & non Christianè à nobis expo-
sitam, & explicatam esse: etiamsi ne vno
quidem verbo, nedum argumento id de-
monstres. Sed noluisti tu nimis prodigus
esse tuæ sapientiæ: verùm aliquid in ab-
dito tuo thesauro tibi reconditum ser-
uare, quod tum demum depromas, ac
proferas nobis, vbi te maior vrgebit ne-
cessitas.

Vt autem omnes vos, & vestri intelli-
gatis, quomodo hunc Prophetæ locum
interpretemur, scito: Nos primo quidem
vocem ipsam *נָוָה* (Almah) ex Hebraici
verbi significatione, & eiusdem etymo
Virginem interpretari: Deinde, in eo non
modo veterem interpretem, qui discre-
etiam Virginem exponit, sed & septua-
ginta Græcos interpretes, & ipsum Evan-
gelistam Mathæum, nobis ad stipulari,
qui etiam addito articulo, *תוֹרַת מַתְּתַיִם*
reddunt. Tertio denique, quoniam in
Hebræo contextu Hehamediah, id est,
demonstratiua litera voci ipsi præponi-
tur vt

tur ut non modo *נמלך* (almah, sed *נמלך*
 (haalma) legatur: Hæc autē litera articu-
 lo *ה*, in Græca trāssatione exprimitur: nos
 hoc vaticinium Prophetæ, de insigni illa
 Virgine intelligere, & interpretari, quæ
 singulari Dei consilio ab æterno ad hoc
 opus selecta ac prædestinata fuerit: & cu-
 ius in prima promissione à Deo ipso fa-
 cta mentio sit, quod semen eius contritu-
 rum esset caput Serpentis, Gen. 3. hoc est,
 de Maria Virgine, ex qua Dominus ac
 Seruator noster Iesus Christus, in hunc
 mundum vera natiuitate prognatus est.
 Tu igitur si quid melius habes, cur id non
 doces nos? Aut si nostram interpretatio-
 nem reprehendam putas, cur non so-
 lidis argumentis & rationibus prolatis id
 facis? Nempe quia ideo tantum repre-
 hendis, ut reprehendas, non autem ut vl-
 lam solidam reprehensionis tuæ reddas
 rationem. Itaque quoniam neutrum illo-
 rum facis, hunc syllogismum vicissim tibi
 accipe.

Qui malitiosè calumniatur Dei veri-
 tatem, & propterea illi contradicit, quia
 non tam intelligere illam, quàm odisse
 vult, is demum verè in Christum Dei Fi-
 lium contumeliosus est.

Tu autem illud facis Verro. Ergo tu ipse in Deum, & Christum Dominum contumeliosus, & eius criminis reus es, cuius impudenter nos insimulas, immò etiam accusas.

QVÆST. 19.

Qui album nigrum, & nigrum albū interpretatur: y nequaquam fideliter explicant, & interpretantur Scripturam. Zuingliani illud faciunt.

Ergo Scripturam nequaquam fideliter interpretantur. Probatio assumptionis, quòd scilicet Zuingliani album nigrum, & contrà, interpretentur. Quia BAPTIZARE secundum ipsorum interpretationem, in Scriptura idem quòd docere, aut prædicare significat.

Επιμαρτυροῦν huius probationis: Zuinglius in 1. cap. Marci, hoc ita ausus fuit scribere. Deinde innumerabilia exempla huius audaciæ, qua Scripturam sacram ad peruersum nostrum sensum torquamus, te dicis breuitatis causa omittere.

RESPONSIO.

AD posterius hoc, priore loco respondeo. Quando satis prolixè ac splendide

didè mentitus es, mi Gerro, meritò reli-
 qua mendacia tua omittis breuitatis cau-
 sa. Longum enim tibi esset omnia huc
 congerere, quibus ceu flosculis, has tuas
 cauillationes omnes variè exornasti, imò,
 ex quibus penè solis hæ contextæ sunt.
 At verò ista tua reticētia, quam tam ciui-
 liter prætendis, annon vanitatis tuæ ar-
 gumentum est? Certissimè enim non re-
 ticeres, si quid haberes solidi. Iam verò,
 quod ad rem attinet: Zuinglius Marc. i.
 v. s. ex loci circumstantia colligit, Bapti-
 zare, eo loci non simpliciter significare,
 aqua tingere, vt de ipsa externa dunta-
 xat Baptismi actione intelligatur, sed i-
 dem declarare etiã, quòd docere. Quum
 illi qui Baptizabantur, vt refert Marcus,
 haud dubiè non fuerint Baptizati, nisi
 prius prædicatione Ioãnis edocti fuerint.
 Fuerūt enim illi adulti, & doctrinæ ipsius
 capaces. Sic autem colligit Zuinglius: si
 Baptizati fuerunt, antequam sermone
 Euangelij, nempe per Ioannis prædica-
 tionem edocerentur. Ergo Anabaptisteū
 dogma concidit, quòd doctrina semper
 debeat Baptismum præcedere. Sin dicant
 prius edoctos fuisse: oportet vt ex Scri-
 ptura hoc ostendant. Quòd ipsum si

102 CHRIST. AD PORTVM
non possunt, sequitur, Baptizandi verbum
pro docere positum esse, non autem so-
lam & nudam Baptismi administratio-
nem, id est, aquæ asperisionem declarare.
Hæc enim illius mens, atque senten-
tia est.

At tibi homini peracuto, hoc absur-
dum videtur & hæreticum: cur igitur ad
argumentum Zuinglij non respondes?
Et quid ad hoc dicis, quod alibi ipsam
Iohannis prædicationem ac totum eius
Ministerium, Baptismatis nominis. *σω-
οδοχμῶς* Dominus ipse complectitur,
nempe Matt. 21. v. 25. Ad doctrinam enim
ac testimonium Iohannis Iudæos illic re-
uocat, ex quo discere eos oportuisset,
quis Christus esset, & quo iure illa face-
ret, de quibus interrogabant ipsum: Et
tamen solius Baptismatis Ioannis, & non
doctrinæ aut testimonij facit mentio-
nem.

Deinde annon malitiosè, ac sophisticè
ab vna speciali significatione huius ver-
bi, ad reliqua omnia significata tollenda
argumentaris? Quasi qui te idololatriam
esse dicat, is propterea neget te esse sacri-
ficulum.

BAPTIZANDI verbo doctrinam
ipsam

ipsam, Baptismo obsignatam ibi intellexit Zuinglius, ergo, si tibi creditur, Baptizare nobis nihil aliud quàm docere significat. Matt. 20. v. 22. 23. & Marc. 10. 35. Baptismatis nomine, & verbo Baptizandi, afflictiones illas designat Dominus, quas ipse subiturus sit, ac discipuli. Num igitur clamabis tu, Domino nihil aliud Baptismum significare, quàm afflictiones? Quod si dixeris, hic esse Metaphoram: Respondemus tibi, illic synecdochen esse, abs te dolosè suppressam ac dissimulatam.

Denique si maximè in huius verbi explanatione hallucinatus fuisset Zuinglius (quòd tamen nondum probasti) num propterea tota religio nostra còcideret? Aut num existimas, ab vnus siue hominis authoritate, siue vocolæ inrerpretatione, ita religionem nostram pendere vt propterea nullo alio fundamento sit subnixà? Scriptura sacra nobis cœlestis illa Cynosura est, ad quam totius navigationis nostræ cursus dirigitur. Quam qui optimè nauigando obseruare potest, & quam ipsa monstrat viam sequi, eum pro peritissimo nauclero habemus. Secus verò alium, qui spreta & neglecta illa

cuius vento temere velit nauim committere. Sed voluisti tu nos, ex te ipso, ac tuis similibus æstimare, qui nullo flatu nauigare potestis, quem non vester vobis afflat & aspirat Pontifex. Quid autem, si etiam alio solutionis genere vtens, vno verbo dicam tibi, hunc librum, quòd tu ignorare vix potuisti, Zuinglij non esse *γῆστον*.

En, igitur reprehensio tua, quam egregio ac solido fundamento nitatur: & quantum Veritatis, tuæ breuitatis causa, tibi fuerit omissum: sed adhuc maiora videamus, & magis admiranda. Quæ si & ipsa abs te omiffa fuissent, melius honori tuo consulisses.

QVÆST. 20.

Quæris igitur Verrocianisi, ad concludendum hunc locum, vt iam veluti postremo idæu lethale vulnus nobis infligas, sed per Lutheri rursus latus nos confodiens: *Vbinam Lutherus hoc consultum reperit in Scriptura, vt tot sacrilegia & errores committeret, in Germanica sua S. Bibliorum translatione: quorum ad sexcentos numero D. Emperus in suis Bibliis obseruari:*
Sicuti

Sicuti illud videre sit, cap. 5. Epist. ad Gal.

Sic igitur argumentaris.

Qui sacra Biblia falsa interpretatione innumeris locis adulterat: is sacrilegus, & seductorius Scripturæ sacre corruptor est.

Lutherus autem illud fecit: Ergo sacrilegus est, & Scripturæ sacre corruptor.

Probatio minoris siue assumptionis duplex est. 1. A testimonio summi cuiusdam Papistæ, nempe D. Empseri: qui circiter 600. locos à Luthero ita corruptos observavit. Nescio an oblitus sis, addere: eumque conuicerit, & refutarit: non enim addidisti. 2. Quæ illius quasi *ἐπιμνηστικὸν* est, ab exemplis: quorum quatuor numero affers, ex vnico quinto cap. Epistol. ad Gala. Vt scilicet res & credibilior, & maior videatur. Hinc enim à minori ad maius colligis. *Si in vno capite duntaxat, tot errores, & tot falsitates commisse sint: quid igitur in reliqua tota scriptura Biblica factum putare debeamus.*

Has enim exempli causa duntaxat

ad reliquarum indicium abs

te hinc positas & com-

memoratas

esse.

RESPONSIO.

DE Lutheri persona tecum disceptare, non est instituti huius, neque ad rem pertinet, sicuti iam antea dixi tibi. De re igitur ipsa, hoc est de doctrina agamus.

Propositionem Syllogismi tui rursus nemo inficiabitur. In hoc enim tu & ille Congeruo tuus, qui te lyrā docet, edocti estis, ut vniuersalem aliquam confessæ veritatis speciem arripiatis; Deinde sub eius pallio, ac prætextu vestras occultatis calumnias, ut simplicibus eas persuadeatis. Quis enim non indignum, imò sacrilegum putet, Scripturam sacram falsis interpretationibus adulterare? Et nimirum, ut hoc faceret Lutherus, sacris Scripturis nusquam didicit. Assumptionem igitur tuam qua Lutherum id fecisse audacter pronūtiat, age quàm pulchrè confirmes, nunc ordine videamus.

I. Quod Emperū vestrum testē statuis, ad probandum id, quod sub Lutheri nomine obiicitis nobis, credo te id honoris causa facere, ad laudē viri illius, propter eam, quam apud vos non immeritò obtinet autoritatē. Sed scito, nos non magis
lex-

sexcentis illis manifestis Empseri calumniis, quàm apertis tuis mille mēdaciis moveri. Empserum non nominari duntaxat abs te, sed & argumenta eius proferre oportuit, quibus tot errorum & sacrilegiorum conuicerit Lutherum. Quod dum non facis, tibi tuum Empserum excusandum relinquimus.

2 Adhuc autem magis bellā tuā *in* *ratione* consideremus: qua & tuam & Empseri tui auctoritatem ita illustras, ornas & amplificas, vt meritò ad illam oporteat omnes etiam stipites obstupescere.

Primum quod nobis obiicis est: Quod quum Paulus dicat: State & nolite iterū iugo seruitutis, (id est peccati) contineri: nos ita istud interpretemur, vt addamus de nostro: in libertate igitur, qua Christus nos liberavit, perstate. Nescio Verrocantisi, inscitiane tua, an impudētia maiore admiratione digna sit: vsq; adeò sese mutuò æquare videntur. Inscitia est: quod dicis à peccati seruitute Galatas hīc deterreri ab Apostolo: quū de repudiādo illo Legis Mosaicæ iugo illos moneat, sub quod eos redigere conabātur quidā peruersi pseudodidascali. Quæ quidem que-

108 CHRIST. AD PORTVM
stio proposita, agitata, ac decisa est, in
sancto illo sanctorum Apostolorum con-
cilio: Cuius acta, Act. 15. describuntur.
Sed vos Sacrifici, ex peculiari quadã re-
uelatione, si hoc ita vult Deus, Scriptu-
ræ sacræ interpretandæ modum habetis.
Ita scilicet tu intelligis Apostoli scopum
& argumentorum eius consequentiam.
Impudentiam verò tuam, quis etiam sa-
tis mirari possit? Dicis, verba hæc: In li-
bertate igitur, quæ Christ⁹ nos liberauit,
state: à nobis addita esse Pauli verbis. Qua
fronte, quo pudore, qua conscientia hoc
dicere, imò scribere, imò etiam noua &
peculiari Typographia instituta euulga-
re, & in publicum edere ausus fuisti?

Primò enim annon in omnibus Græ-
cis exemplaribus hæc verba, ita syllaba-
tim habentur. Τῆ ἐλευθερία ἔν, ἢ Χριστὸς ἡ-
μᾶς ἠλευθέρωσε, σήμετε? Idque adeo con-
sentientibus omnibus codicibus, & in-
terpretibus, vt in vestra Antuerpiana
editione, de verbo ad verbum expressa
sint, ne syllaba quidem aut litera, & ne
particula quidem ἔν omissa. Quæ quidem
satis indicant, versum hunc, in capitum
istorum distinctione, minimè lacerandū
fuisse. Deinde verò annon etiam ipsi La-
tini

tini interpretes, Hieronimus, & Ambrosius ista ita legunt, explicant & interpretantur? Quid tum enim si partem priorē versus istius, ad præcedens caput quartum reiiciunt, verbo autem STATE, inchoant caput quintum? Quum non de capitum distinctione, quod facere non potes, sed de verborum additione, quod falsò facis tu accuses nos. Denique quid ad hoc dicis, quod his ipsis verbis: *τῆ ἐλευθερίᾳ ὁυ*, &c. ipsum etiā caput hoc inchoat Chrysostomus? An etiam is tibi erit hæreticus & falsarius, qui de suo hæc addiderit verbis Apostoli? Te nihil aliud Verro, quàm supinus ac servilis ille plebis tuæ stupor sustentat: Quia vel non audet, vel non vult, verumne, an falsum dicas, ex ipsa scriptura cognoscere ac iudicare. Dici igitur, ut dixi, ac definiri non potest, plus ne impudentiæ, malitiæque, an verò inscitæ & ignorantæ habeas: vsque adeò hæc omnia in te videntur esse cumulata. Nisi fortasse palpabile, & aspectabile mendacium non est turpe.

Alterum piaculum est, quod verba ista NEMINI CONSENSERITIS, omitteremus. Quibus tamen Paulus præci-

110 CHRIST. AD PORTVM.
piat ac moneat, ne Pseudapostolis fides
adhibeatur, aut obtemperetur. Contra-
rium priori scelus est. Prius enim frau-
dulentiæ additionis accusasti nos, nunc
verò sacrilegè infimulas detractionis. Nō
amplius pudorem, & conscientiam re-
quiram abs te, quia videris ista nūquam
habuisse. Vnum Hieronymū tibi oppo-
no, qui disertè scribit: ista neque in Græ-
cis libris (quod verissimum est) neque in
iis, qui in Apostolum commentati sunt
inueniri, ac propterea prætereunda vi-
deri. Hæc enim Hieronymi verba sunt.
Tu igitur quàm impudenter affirmas, à
nobis fraudulenter è contextu subtracta
esse, quæ tamen nunquã fuerunt in con-
textu, & ad eum non pertinent. Ad e-
ius quidem rei confirmationem, annon
etiam hæc pertinere existimas: primò,
quod neq; Augustinus, neq; alij hæc le-
gunt: Deinde quod etiam vos ipsi, tum
rei veritate, tum totius antiquitatis testi-
monio & autoritate conuicti, non ausi
fuitis in Antuerpiana vestra editione in
cōtextum ista admittere: sed ad marginē
(& meritò quidem, utpote ad contextū
minimè pertinentia) ea reiecistis? Quod
igitur vos facere ipsa veritas iubet, quod
Græcus

CONTRA VERRONEM. III

Græcus & originalis contextus vos cogit facere, quod faciendum dicit Hieronymus, quodque ad eò omnibus testibus conuicti, ipsi facitis, quomodo in nobis ceu sacrilegium id reprehendis, a sine, si vel vobis ipsis auctoribus idem faciamus? Nempè malitia tua te maledicere veritati cogit, cum tuo ipsius probro & dedecore. Quocunque te conuerteris, tua te improbitas coarguit, & te ipsum conspuat in faciem. Quod enim in contextum irrepererunt verba ista, NEMINI CONSENSERITIS, annon vestra, Monachorum, & Sacrificulorum audacia, ac temeritate factum est: quum vobis ipsis testibus, in Græco contextu non habeantur? Quod autem nunc illa separatis à contextu, annon vestras merces recipitis, quas veluti sese indignas ipsa met respuit Scriptura, ac repudiat? Quae igitur fronte, pro sacrilegio nobis reputas, si etiam nos, ceu adulterina, & supposititia, ea omittamus? Vno igitur verbo respondemus tibi: Nempè, nos aliquid subtrahere de contextu Scripturæ, quod ad eum pertineat, aut in eo vnquam fuerit, tuam impudentissimam calumniam, & apertum mendacium esse: ac te potius

ipsum audacem Scripturæ adulterato-
rem deprehendi: vt qui in eam ingerere
coneris, quæ separanda tamen esse, ve-
stra ipsorum editio testatur.

Πίστις δὲ
ἀγαθή ἐστὶν
ἔργων.

Charitas
proprie di-
citur, ἐργα
ζῆδῳ Rō.
13. 10. Fi-
des au-
tem hoc
ipsum ἐργ
γείται:
Quia cha-
ritas ex
fide est.
Hinc san-
cti dicun-
tur δίκαιο
σύνεργον
ζῆδῳ per fi-
dem Heb.
11. 33. Et
hoc vsque
adeo, vt
quicquid
non ex fi-
de est, pec-
catum sit.
Rom. 14.
33.

3 Tertiū crimen est, quod pro verbo
Operatur, versu 6. nos Agendi verbum
ponamus: Nempe, ne forte de bonis ope-
ribus id ab aliquo intelligatur. Vbi rursus
in quem stuporem te tua malitia, & ma-
ledicendi libido adigat, omnibus mani-
festum facis, qui modo ex re ipsa iudicare
possunt. Quū enim Paulus dicit, in Chri-
sto Iesu, neque circūcisio quicquam va-
let, neque præputium: sed Fides per Cha-
ritatem ἐνεργουμένη: id vulgata reddidit
Fides, quæ per charitatem operatur. No-
stri verò vt Græci verbi emphasin expri-
merent, conuerterunt: sed fides per cha-
ritatem agens. Quia videlicet, non ἐργα-
ζομένη simpliciter, sed ἐνεργουμένη in Græ-
co contextu habetur. Germanicus verò
interpres significantissimè & maximè
proprie hoc vertit *Thätig*, id est, agentē
siue actuosam. Hoc igitur quid absurdi ha-
bet, Gerro? Nempe, si tibi creditur, eò spe-
ctat interpretatio nostra, vt ne de bonis
operibus Apostolus loqui videatur. De
qua igitur re, A sine, putas nos verba fa-
cere?

ere? quando non nostris, sed Pauli verbis dicimus, veram fidem per charitatem agentem esse? Annon enim viam ac veram fidem à mortua & adulterina, cum Paulo ita distinguimus? Aut annon huc prorsus spectât hæc verba Pauli. Nempe ut doceat, hanc demum verã fidem esse, quæ sese per bona veræ charitatis, ex illa promanantis, opera, conspicuam ac testatam reddit. Optimè verò ut dixi Agendi verbo, significantissima illa Græci verbi *ἐπιθυμία* exprimitur. Vtpote, quo viuida illa virtus & efficacia fidei declaratur, qua non modò ad vnum aut alterũ opus Charitatis obiter peragendum, sed ad assiduam & ardens benefaciendi studium impellimur. Deniq; zelus ille denotatur hoc verbo, quem parit fides, & quem teste Apostolo, à suis cultoribus in benedicendo requirit Dominus. Tit. I. 14. Itaque etiam ab ipso Germanico interprete hæc emphasis optimè est expressa. Nisi fortassis nullum, inter causam & effectum, id est, inter ipsam fidei *πίστιν* Charitatem quidem inflammantem, ad alacritatem verò assiduè nos exstimulantem, & ipsam actionem, siue opus, discrimen est. Arque in hunc modum annon etiã occu-

menius ex Theophylacto, & hinc ex Chry-
 soltomo hoc interpretantur? Non enim
 satis est, inquit ille, Christo tantum cre-
 didisse, sed oportet fidem hanc *ἐνεργείως*,
ἢ διαφυλάττειν, ἢ ὅς ἀναζωπυρεῖται *διὰ*
τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης, id est, actuosam esse
 & custodiri (siue foueri) & subinde quasi
 suscitari, per dilectionem Christi. Hoc
 autē cuiusmodi sit, mox explicat Theo-
 phylactus, quum ait. Discite igitur, quòd
 fides operatur (siue agens est *ἐνεργεῖται*)
 per charitatem: hoc est, viuere demon-
 stratur. Et idem dicit esse cum eo, quòd
 D. Iacobus dicat, fidem absque operibus
 mortuam esse. Iac. 2. 17. 20. Quæ quum ita
 sint, quid igitur tãdem sibi vult calumnia
 tua? Nos vereri ne de bonis operibus in-
 telligatur id quod hinc dicit Apostolus?
 Sed scio quæ tua mens ac sententia fue-
 rit: Dicere voluisti: vereri ne Apostolus
 videatur bona opera (præsertim qualia
 vos sacrificuli & Monachi exercetis) iu-
 stificationis nostræ causas statuere. At-
 que nō est, mi Gerro, quòd hinc nos quic-
 quam vereri existimes: qui iam dudum
 ex omnibus scriptis Pauli didicimus, quid
 de vera hominis iustificatione ipse sen-
 tiat ac doceat, adeoque credendum tra-
 dat fidelibus. De vestris quidem fictis, ac

superstitiosis operibus, non loqui Apostolum, non solum ex eo patet, quod omnis superstitio Deo exosa est: sed & ex eo est manifestum, quod de operibus Charitatis, quæ ex fide proficiuntur, discretè agit. Vestra verò opera fictitia, & idololatrica, quomodo unquam ex fide proficiscerentur: quum hæc Dei Verbum, ac promissiones respiciat, & in illud solum recumbat, in eoque acquiescat? Quasi verò ubicunque de bonis operibus sermo habetur in Scriptura, ibi continuo vestra idolomania in censum veniat, idque vique adeo, ut etiam vis iustificandi credi debeat ei adscribi. Hoc enim pro summa vestra, & diabolica superbia impudenter vobis soletis imaginari.

Ipsa autem verè etiã bona opera, iustificationis *Συναίτια* ipsi fidei adiungi ab Apostolo, tum euinces, si ostenderis signa alicuius rei, quibus ea agnoscitur, & rem ipsam, id est, causam & effectum idè esse. Et hoc ipsum Paulum docere. Quod ipsum tamen, si ex hoc loco concludendum esset, annon tam ex nostra, & multò magis, quàm ex vestra interpretatione consequeretur? Quid igitur garris, nos vereri ne de bonis operibus

hoc Pauli verbum intelligatur? Sed tantum abest, vt siue hîc, siue vsquam alibi in causis Iustificationis, bona opera numeret Apostolus, & cum fide ceu *συνείκη* coniungat, vt hanc potiùs illorum causam statuatur, & verum atque vnicum fontem. Veram autem iustitiam, quâ coram Deo iusti censentur, ac sumus, gratis nobis per fidem imputari doceat, absque operibus. Rom. 3. 24. 28. & 4. cap. v. 1. 2. & deinceps. Tit. 3. 4. 5. 6. 7. 2. Tim. 1. 9. & alibi.

De causa verò & fonte bonorû operû, ac mutæ charitatis, in hunc modum ad eundem Timotheum scribit: Finis mandati est Charitas, inquit, ex puro corde, & conscientia bona, & fide nō simulata. 1. Tim. 1. 5. Vt hîc etiã nihil aliud doceat, quàm veram fidem, ex certis suis fructibus, ac propriis effectis æstimare: hoc est, ex studio illo charitatis exercendæ assiduo & indefesso. Itaque etiam hæc furtilissima tua calumnia est, te autore suo prorsus digna.

4. Eiusdē ponderis est, quod quarto, & postremo loco carpis. Nēpe, quòd pro
 A B S C I N D E R E , E X T I R P A R E
 verbum, Germanicus interpres ponat,
 vers. 12. Hoc autem quid tandem piaculi
 aut

aut fraudis habet? Si videlicet verbo, idē ab effectu declarante, sed in suo idioma- te vſitatore fortassis, vel aliquanto signi- ficantiore, vtatur? Quæ enim ita abſcin- duntur, propterea abſcinduntur, vt extir- pentur, exterminentur, & abiiciantur. Et quoties hoc accidit, vt diuerſis verbis vtantur interpretes, & tamen rem vnā & eandem ſignificent? Vt exempli gra- tia, quod hīc proximē ſequitur, *οὐδ' ἀνέστη- ταιres ὑμᾶς*: id Hieronymus conuertit, **QVI VOS CONTVRBANT**: Ambro- ſius verò reddidit, **QVI VOS SVBVER- TVNT**. Vter igitur tibi erit hæreticus, qui non idē verbum vſurpet cum altero? Quod ſi vtrumque abſoluis à crimine, quia vtrique hoc liberum fuerit: cur igi- tur nos condemnas, quum idē facimus, quod ipſi fecerunt? Aut ostende nobis magna illa pericula & incommoda, & absurda, quæ ex noſtra interpretatione conſequantur.

Vides igitur, Verro, quā inepta, quam ſtulta, quam putida, interim tamen, cum quanea impudentia, inſcitiāque coniun- cta ſit, tua hæc maledica petulantia. Itaq; nunc tandem viciffim colligimus, & con- cludimus tuis verbis: ſi pauca aliquot fal-

fitates in vnum locum congestæ, multarum aliarum indicia ac testimonia sunt, sicuti statuis; has certè falsissimas tuas calumnias, non modo Emperii illorum sexcentorum, quibus tu niteris, sed & aliorum innumerabilium tuorum, & Canisij tui mendaciorum certissima signa ac documenta esse. Sanè enim, sicuti colligis, quem tam manifestorum, & palpabilium mendaciorum non pudet, à qua tandem falsitate, & calumnia, adde etiam si placet mendacio, eum putabimus esse alienum?

Habes Verro, ad primum articulum, de sacra Scriptura, luculentum quidem ac prolixum, sed tamen necessarium responsum meum: tale nimirum, quale quaesivisti, & quale postulabant sophistici istæ Strophæ & cauillationes tuæ. Quod quidem si tibi nondum satisfactum est, aut si fortè nimis etiam prolixum videtur, scire debes, me non tam laborare, quid tibi vel nimium, vel satis sit, quàm quid res & veritas ipsa postulet, spectare. Ad reliqua tua sophismata respondebo tibi, si digna iudicauero, quibus refellendis tempus & bonæ horæ conterantur. Nec tamen est, quod existimes, me cessante, te propterea responso destitutum iri.

Plenum

Plenum enim habebis propediem, ut spero, te, ac sapientia tua dignum. Ea etiam lingua conscriptum, quæ & à te, & ab idiotis vestris, quorum applausum non recita docendo, sed veritatem calumniando captatis, abundè possit intelligi: ut etiam ipsis fiat satis. Interea cogitandum tibi relinquo: si hæc tua sophismata tam facili negotio discussa ac dissipata sunt: quanti laboris existimes fore, etiam reliquas tuas cauillationes omnes prostertere, quæ non meliore fundamento sunt subnixæ.

*hic nisi ad 20
in 500000
ad 207 v. 150
detur impia*

FINIS.

Berna Helvet. 15. Nouemb.

1585.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Small, faint text fragments on the left side of the page.

